

USHTRIA

Viti i 76-të i botimit Nr. 38 (827842)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 22 shtator 2023

SHSHPFA, gjeneralmajor Arben Kingji merr pjesë në takimin e Komitetit Ushtarak të NATO-s, në Oslo, Norvegji

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjeneralmajor Arben Kingji, mori pjesë në takimin e Komitetit Ushtarak të NATO-s, në nivel Shef Shtabi, të mbajtur në Oslo, Norvegji. Takimi u drejtua nga kryetari i Komitetit të NATO-s, admiral Rob Bauer, me mbështetjen e komandantit Suprem të Aleancës në Evropë, gjeneral Cavoli, dhe komandantit të Lartë të Aleancës për Transformim, gjeneral Lavigne. Gjatë punimeve të këtij takimi, përfaqësuesit e lartë ushtarakë diskutuan mbi një seri

temash, të cilat përfshinin materializimin e vendimeve të marra gjatë Samitit të Vilnius, shkurajimin dhe mbrojtjen, aftësinë për të zbatuar planet rajonale si pjesë e familjes së planeve të NATO-s, përshtatjen e strukturave të komandim - kontrollit të NATO-s, situatën në Ukrainë dhe ndikimin e saj në zonën euroatlantike. Në fjalën e tij përshëndetëse në hyrje të takimit, admiral Bauer, pasi përshëndeti përfaqësuesit norvegjezë për organizimin e konferencës, theksoi ndër të...

»» faqe 2

Ministri Peleshi: Të përkushtuar të thellojmë bashkëpunimin tonë, për të hedhur themelet për zhvillime të rëndësishme në FA në plan afatmesëm dhe afatgjatë

Ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi merr pjesë në takimin e radhës të Grupit të Kontaktit të Mbrojtjes për Ukrainën

Gjeneral brigade Ferdinand Dimo, komandanti i ri i Forcës Ajrore

Kundëradmiral Adnand Agastra: Siguria detare, sfidë e të gjithë kombeve

Ministri i Mbrojtjes z. Niko Peleshi, i shoqëruar nga shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, gjeneralmajor Arben Kingji, mori pjesë në Takimin e Grupit të Kontaktit të Mbrojtjes për Ukrainën, që u zhvillua në Bazën Ajrore në Ramstein, Gjermani. Ky ishte takimi i pesëmbëdhjetë, i organizuar nga sekretari i Departamentit të Mbrojtjes së SHBA z. Lloyd Austin dhe kreu i Shefave të Shtabit të Përbashkët të NATO-s, gjeneral Mark A. Milley...

»» Faqe 2

Forca Ajrore do të drejtohet nga komandanti i ri, gjeneral brigade Ferdinand Dimo. Në ceremoninë e kalimit të detyrës ishte i pranishëm edhe ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi, shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjeneralmajor Arben Kingji, ish-komandanti i Forcës Ajrore, gjeneral brigade Ylli Pulaj e komandantë të forcave të ndryshme. Teksa i uroi punë të mbarë në ushtrimin e detyrës së re, gjeneral brigade Ferdinand Dimos, ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi shpalosi edhe objektivat...

»» Faqe 3

Sigurimi dhe ruajtja e sovranitetit të hapësirës detare të Republikës së Shqipërisë në bashkëpunim me strukturat e tjera të Forcave të Armatosura, zbatimi i ushtrimit të ligjshmërisë në det në bashkëpunim me institucionet shtetërore me interesa në hapësirën detare, ishte tema që na çoi tek Forca Detare për t'i marrë një intervistë komandantit të saj, kundëradmiral Adnand Agastra, pikërisht në 65-vjetorin e krijimit të njëjësive me speciale të Flotës Luftarake Detare, siç ishte Njësia e Nëndetëseve...

»» Faqe 6

Ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi merr pjesë në takim të radhës të Grupit të Kontaktit të Mbrojtjes për Ukrainën

Ministri i Mbrojtjes z. Niko Peleshi, i shoqëruar nga shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, gjeneralmajor Arben Kingji, mori pjesë në Takimin e Grupit të Kontaktit të Mbrojtjes për Ukrainën, që u zhvillua në Bazën Ajrore në Ramstein, Gjermani.

Ky ishte takimi i pesëmbëdhjetë, i organizuar nga sekretari i Departamentit të Mbrojtjes së SHBA z. Lloyd Austin dhe kreu i Shefave të Shtabit të Përbashkët të NATO-s, gjeneral Mark A. Milley, me pjesëmarrjen e mbi 50 vendeve aleate dhe partnere të NATO-s dhe shërben si një platformë për konsolidimin e për-

pjekjeve ndërkombëtare në mbështetje të Ukrainës.

Në fokus të takimit ishte konfirmimi i unitetit dhe zotimit të vendeve aleate në vijimin e ndihmës ushtarake dhe humanitare për Ukrainën, të nevojshme për rezistencën ndaj agresionit rus.

Në këtë kuadër, edhe vendi ynë është angazhuar krahas aleatëve, duke ofruar kontribute ushtarake, si dhe mbështetje diplomatike, politike, ekonomike dhe sociale për Ukrainën.

SHSHPFA, gjeneralmajor Arben Kingji merr pjesë në takim të Komitetit Ushtarak të NATO-s, në Oslo, Norvegji

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjeneralmajor Arben Kingji, mori pjesë në takim të Komitetit Ushtarak të NATO-s, në nivel Shef Shtabi, të mbajtur në Oslo, Norvegji.

Takimi u drejtua nga kryetari i Komitetit të NATO-s, admiral Rob Bauer, me mbështetjen e komandantit Suprem të Aleancës në Evropë, gjeneral Cavoli, dhe komandantit të Lartë të Aleancës për Transformim, gjeneral Lavigne.

Gjatë punimeve të këtij takimi, përfaqësuesit e lartë ushtarakë diskutuan mbi një seri temash, të cilat përfshinin materializimin e vendimeve të marra gjatë Samitit të Vilnius, shkurajimin dhe mbrojtjen, aftësinë për të zbatuar planet rajonale si pjesë e familjes së planeve të NATO-s, përshtatjen e strukturave të komandim - kontrollit të NATO-s, situatën në Ukrainë dhe ndikimin e saj në zonën euroatlantike.

Në fjalën e tij përshëndetëse në hyrje të takimit, admiral Bauer, pasi përshëndeti përfaqësuesit norvegjezë për organizimin e konferencës, theksoi ndër të tjera: "...Sot, si asnjëherë më parë në historinë e NATO-s, planet e mbrojtjes kombëtare të vendeve aleate janë të ndërthurur me planet e mbrojtjes së NATO-s. Planet për të cilat u ra dakord në Samitin e Vilnius-it do të ndikojnë në zhvillimin e Forcave tona të Armatosura për dekadat në vijim..."

Një sesion i veçantë në këtë takim iu kushtua gjithashtu situatës në Ukrainë. Në fjalën e tij gjatë këtij sesioni, gjeneralmajor Kingji njohu pjesëmarrësit me mbështetjen që vendi ynë ka dhënë për trajnimin dhe mbështetjen me armatim, municione dhe automjete për forcat ukrainase, si dhe gatish-

mërinë e vendit tonë për ta vijuar këtë mbështetje dhe në të ardhmen.

Po kështu, gjeneralmajor Kingji theksoi ndikimin që lufta në Ukrainë ka pasur në mjedisin global të sigurisë dhe nevojën për të mos shmangur nga vëmendja një ndikim të mundshëm në mjedisin e sigurisë në Ballkanin Perëndimor.

Në lidhje me këtë pikë, gjeneralmajor Kingji theksoi rolin e KFOR-it për sigurinë në Kosovë dhe me gjerë, si dhe angazhimin e tij për mbështetjen e këtij operacioni të NATO-s.

Në sesionin të dedikuar mbi aftësinë për të ekzekutuar planet e

Aleancës, ku përfshihet mbështetja logjistike, mbështetja e vendit pritës, lëvizja e kapaciteteve ushtarake dhe sigurimi i rezervave, gjeneralmajor Kingji theksoi se, "Përfshirja nga Bashkimi Evropian i Korridorit 8 në rrjetin kryesor transevropian, ka një rëndësi të veçantë për lëvizjen e forcave dhe mjeteve nga brigjet e Adriatikut deri në kufijtë lindorë të Aleancës, dhe në këtë kuadër vendi ynë me aeroportin e Kuçovës dhe cilësitë e portit të ri të Porto Romanos, ofron gjithë kapacitetet për të mbështetur lëvizjen e forcave", - u shpreh SHSHPFA, gjeneralmajor Kingji në fjalën e tij në këtë takim.

Në kuadër të aktiviteteve vjetore për vitin 2023, po zhvillohen konsultime dypalëshe Shqipëri-SHBA në fushën e mbrojtjes.

Qëllimi i aktivitetit është ndarja e vizionit të përbashkët midis dy vendeve në lidhje me bashkëpunimin në fushën e mbrojtjes, me qëllim fuqizimin e sigurisë transatlantike dhe rritjen e stabilitetit dhe sigurisë në rajonin e Ballkanit Perëndimor.

Të pranishëm janë ministri i mbrojtjes Niko Peleshi, Sekretari i Përgjithshëm i Ministrisë së Mbrojtjes znj. Geraldina Prodani, drejtues të FA-së, zëvendës Ndihmës Sekretari Amerikan i Mbrojtjes për Politikën Evropiane dhe NATO-n, z. Spencer Boyer.

Në fjalën e tij, ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi shprehu mirënjohje për mbështetjen e vazhdueshme të Departamentit Amerikan të Mbrojtjes dhe aleatit strategjik, SHBA, në forcimin e kapaciteteve të mbrojtjes së vendit tonë.

“Tërësisht të përkushtuar të thellojmë bashkëpunimin tonë, për të hedhur themelet për zhvillime të rëndësishme në Forcat e Armatosura në plan afatmesëm dhe afatgjatë”, - theksoi ministri Peleshi.

Ministri Peleshi: Të përkushtuar të thellojmë bashkëpunimin tonë, për të hedhur themelet për zhvillime të rëndësishme në FA në plan afatmesëm dhe afatgjatë

Suksesi i radhës i anijes "Butrinti" në detin Egje

Anija P-134 "Butrinti", pjesë e misionit "SNMG2 TU 01", vuri re një gomone me 16 emigrantë nga Sudani dhe Somalia, mes tyre 6 gra. Emigrantët po tentonin kalimin drejt Greqisë në rrugë të paligjshme.

Në bashkëpunim me dy anijet e Rojës Bregdetare greke (P-27 dhe LS 611) ky mision përfundoi me sukses. Emigrantët u shoqëruan drejt portit të Chios, Greqi.

Gjeneral brigade Ferdinand Dimo, komandanti i ri i Forcës Ajrore

Forca Ajrore do të drejtohet nga komandanti i ri, gjeneral brigade Ferdinand Dimo. Në ceremoninë e kalimit të detyrës ishte i pranishëm edhe ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi, shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjeneralmajor Arben Kingji, ish-komandanti i Forcës Ajrore, gjeneral brigade Ylli Pulaj e komandantë të forcave të ndryshme.

Teksa i uroi punë të mbarë në ushtrimin e detyrës së re, gjeneral brigade Ferdinand Dimos, ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi shpalosi edhe objektivat që e presin përpara Forcën Ajrore, të cilën e konsideroi një nga strukturat më të rëndësishme të Forcave të Armatosura, e cila është në mbështetje të përhershme të komuniteteve dhe autoriteteve lokale e qendrore të vendit.

“Baza e parë Ajrore Taktike e NATO-s po ndërtohet në Shqipëri, pikërisht në Kuçovë dhe kjo kërkon padyshim përgjigjen nga ana jonë, me rritje kapacitetesh, rritjen e teknologjisë së integruar dhe aftësive për ta menaxhuar. Jemi në përmblyllje të investimit, mbi 90 % e të cilit ka përfunduar dhe së shpejti ne presim të bëjmë inaugurimin e të parës bazë taktike”, - u shpreh z. Peleshi.

Ministri i Mbrojtjes foli edhe për një tjetër objektivi, ndërtimin e flotës së helikopterëve “Black Hawk”.

“Për të arritur në këtë ditë na është dashur të ecim në një proces jo të lehtë, në krah të partnerëve tanë strategjikë, në një projekt, i cili është menaxhuar dhe ka ardhur tek ne si paketë e plotë që përmban edhe ngritjen e kapaciteteve, trajnimin e helikopterëve, stafit mbështetës, teknikëve të mirëmbajtjes. Pra, është bërë një punë e madhe dhe dua ta falënderoj gjeneral Pulajn dhe të gjithë ata ushtarakë e civilë, që kanë qenë në krah të tij për të arritur deri këtu. Edhe procesi inovativ dhe risia e ndërtimit të flotës së parë të mjeteve luftarake pa pilot, pra dronëve, është tani në zbatim e sipër. Shpresoj në tremujorin e parë të vitit që vjen ne ta bëjmë atë realitet”, - sqaroi ministri Peleshi.

Sipas tij, pranë Bazës së Kuçovës do të ndërtohet edhe qendra e operimit dhe menaxhimit të kësaj flote të re që ka përdorim jo vetëm ushtarak, jo vetëm në kohë lufte por edhe në kohë paqe, edhe në përdorim civil.

Ministri i Mbrojtjes vlerësoi punën shumë

të mirë të Forcës Ajrore gjatë sezonit të zjarreve. “Ky vit është nga më të suksesshmit në menaxhimin e zjarreve. Ka patur mbi 500 vatra zjarri, por po të pyesim qytetarët nuk e kanë perceptuar

si shqetësim. Nuk është vetëm çështje fati, por edhe çështje menaxhimi, së pari nga strukturat vendore, por Forca Ajrore ka qenë aty. Nuk ka patur asnjë ankesë publike dhe jopublike për

gatishmërinë e helikopterit për mbështetje në vatra zjarri”, - theksoi Ministri Peleshi. “Por, - shtoi ai, - sfidat janë shumë më të mëdha përpara. Çështja e mirëmbajtjes së helikopterëve është një prej tyre. Duhet të jemi gati për çdo situatë, jo vetëm në kohë paqeje, pasi e kemi të garantuar sigurinë, por për çdo situatë tjetër të cenimit të sigurisë. Deri dje dukej si përrallë nga e kaluara, por lufta në Ukrainë ka treguar që konfliktet sidomos në Ballkanin Perëndimor, një rajon me konflikte të fjetura mund të aktivizohen për shkak të prishjes së ekuilibrave gjeopolitikë që solli lufta në Ukrainë”.

Një projekt tejet i rëndësishëm është edhe ai i Sistemit shqiptar të Mbrojtjes Ajrore. “Ne kemi patur disa sulme kibernetike, të cilat u menaxhuan me sukses, që do të thotë se nuk u arrit nga ana e agresorëve ajo që synonin, fshirja e të dhënave. Por ishte një sulm shumë serioz që na bëri ta vendosim sigurinë kibernetike në rreshtat e para të prioritetëve tona. Dhe po kështu është edhe Mbrojtja Ajrore. Ne po punojmë me Shtabin e Përgjithshëm, për Sistemin shqiptar të Mbrojtjes Ajrore, të cilin tashmë e kemi dizajnuar, kemi projektet, buxhetet e nevojshme. Po diskutojmë edhe me Ministrinë e Financave se si do ta mbulojmë në një periudhë afatmesme këtë shpenzimet për këtë sistem që është i kushtueshëm, por i domosdoshëm në këtë situatë që po jetojmë”, - u shpreh z. Peleshi, i cili i kërkoi komandantit të ri ta kenë në qendër të vëmendjes.

Në fjalën e tij, komandanti i ri i Forcës Ajrore, gjeneral brigade Ferdinand Dimo falënderoi ministrin Peleshi dhe presidentin Begaj për besimin e dhënë, ndërsa tha se “Krijimi i Batalionit të Mbrojtjes Ajrore dhe i Detashmentit të Dronëve, pasurimi i fuqisë ajrore me kapacitetet e reja të helikopterëve ‘Black Hawk’, përfundimi i implementimit të sistemeve të SIVHA dhe GAG, i projekteve të ASBE dhe NATINADS do të jenë kryefjala e punës dhe veprimtarisë së përditshme të Forcës Ajrore”. Nga ana e tij edhe ish-komandanti i Forcës Ajrore, gjeneral brigade Ylli Pulaj përmendi reformat e kryera deri më tani, duke prekur në veçanti realizimin e mirëmbajtjes së mjeteve ajrore nëpërmjet Agjencisë së Prokurimeve dhe Mbështetjes së NATO-s, e cila, sipas tij, ka bërë që shumë prej problematikave të merrnin rrugën e zgjidhjes.

Ekipi i Detashmentit CIMIC i Komandës Mbështetëse mori pjesë në stërvitjen “Saber Junction 2023”, në Hohenfels, Gjermani

Një ekip prej shtatë efektivësh nga Detashmenti CIMIC i Komandës Mbështetëse, mori pjesë për herë të parë në stërvitjen “Saber Junction 2023” në Qendrën e Përbashkët Shumëkombëshe të Gatishmërisë (JMRC) në Hohenfels, Gjermani.

Në këtë stërvitje u zhvilluan takime koordinimi e bashkëpunimi, deklarata për shtyp e negociata me aktorët e ndryshëm në terren si: pushteti lokal, përfaqësues të popullatës, organizatat qeveritare e ato jo qeveritare, UNHCR, USAID, Kryqi i Kuq Ndërkombëtar etj., me qëllim mbështetjen dhe realizimin e misionit të njësisë në zonën e operacionit.

Stërvitja u zhvillua nën klimën e veprimeve dinamike dhe pati vlera të veçanta në rritjen e aftësive të Detashmentit CIMIC shqiptar për zgjidhjen e detyrave konkrete në mbështetje të misionit, testimin e kapaciteteve operacionale të këtij detashmenti në stërvitje multinacionale dhe shkëmbimin e eksperiencave në pikëpamje të bashkëpunimit civilo-ushtarak.

“Saber Junction - 23” është një stërvitje vjetore e ushtrisë amerikane me aleatët dhe partnerët e NATO-s, duke përfshirë 5000 pjesëmarrës nga 16 vende të ndryshme të Aleancës dhe PpP, që u stërvitën së bashku nga

28 gushti deri më 20 shtator 2023, dhe i shërbeu zhvillimit dhe përmirësimit të ndërveprueshmërisë dhe gatishmërisë të aleatëve dhe partnerëve të NATO-s.

“Voskopoja edicioni i 6”, shpall fitues përfaqësues të AFA-së

Në Voskopojë, Korçë, për herë të gjashtë u zhvillua aktiviteti ndërkombëtar “Shtegu i ujkut” në distancën 5 km/10 km dhe 21 km, për femra dhe meshkuj.

“Trail Running Albania” së bashku me organizatorin, zotin Altin Sholla në bashkëpunim me Bashkinë Korçë organizuan aktivitetin për promovimin e sportit dhe turizmit në vendin tonë.

Nga AFA mori pjesë major Bledar Mesi, i cili zuri vendin e parë në garën 10 km. Në ceremoninë përfundimtare për fituesit u shpërndanë kupat dhe çmimet e vendeve të nderit, ku spikati personeli i AFA-së. Kategoria 10 km, vendi i parë major Bledar Mesi. Në fund të aktivitetit u krye edhe foto e përbashkët e aktivitetit sportiv “Voskopoja edicioni i 6”.

Përfundon me sukses operacioni EOD në Shkodër

Një grup EOD i Batalionit të Xhenios, kreu një operacion për eliminimin e municioneve të paplasura në fshatin Hajmel, bashkia Vau Dejës.

Gjatë rikonicionit u konstatuan: një predhë artilerie 120 mm dhe një predhë mortaje 81 mm.

Municionet u quajtën të sigurta, të lëvizshme dhe u magazinuan në depot e Batalionit të Xhenios. Operacioni përfundoi me sukses.

Përfundon ura në fshatin Gjeroven, bashkia Berat

Specialistët e kompanisë së urave të Batalionit të Xhenios, në Komandën Mbështetëse, përfunduan montimin e urës 54 m 2/1 në fshatin Gjeroven, bashkia Berat. Kjo urë, e cila lidh dy njësitë administrative: njësinë Velabisht me pjesën e njësisë administrative të Sinjës, do u shërbejë rreth katër fshatrave me rreth 800 banorë si pikë lidhëse me fshatin Gjeroven dhe do u shërbejë banorëve kalimin normal në periudhat vjeshtë - dimër për në fshatrat e tyre. Ura është e gjatë 54 m dhe rreth 2 m e gjerë dhe mund të mbajë peshë deri në 40 ton.

Studentët e ciklit të parë Bachelor, viti i dytë, në kuadër të programit të tyre ekstrakurrikular, në bashkëpunim me departamentin e Marrëdhënieve Ndërkombëtare dhe Shkencave të Komunikimit, zhvilluan vizitën studimore në ishullin e Sazanit. Qëllimi i vizitës ishte njohja me pozicionin strategjik të këtij ishulli gjatë periudhës së Luftës së Ftohtë. Gjithashtu studentët patën mundësi të shkëmbejnë njohuritë e tyre mbi lundrimin, të drejtën ndërkombëtare të lundrimit me ekuipazhin e anijes “Oriku”.

Pedagogët sollën shembuj konkretë të shfrytëzimit të gjirit të Vlorës si një aset shumë i rëndësishëm në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë, si para viteve 90’ të ashtu dhe në ditët e sotme. Staf i FMS falënderon ekuipazhin e anijes “Oriku” për mundësimin e kësaj vizite. Më pas studentët realizuan një vizitë kulturore-historike. Duke filluar nga Qafa e Llogorasë, ku studentët u njohën me “Pishën flamur”, një monument natyror, pastaj qëndruan në pikën panoramike “Ballkoni i Llogorasë”, për të vijuar më tej në kalanë e Porto Palermos, Kalanë e Lëkurësit, Butrint, etj. Në çdo pikë qëndrimi u zhvilluan shpjegime nga ana e pedagogëve për vlerat kulturore-historike dhe strategjike të këtyre vendeve. Në qytetin antik të Butrintit studentët u njohën me vlerat historike që nga periudha antikitetit deri në shekullin e XX.

INTERVISTOI: MIMOZA GOLIKJA

Sigurimi dhe ruajtja e sovranitetit të hapësirës detare të Republikës së Shqipërisë në bashkëpunim me strukturat e tjera të Forcave të Armatosura, zbatimimi i ushtrimit të ligjshmërisë në det në bashkëpunim me institucionet shtetërore me interesa në hapësirën detare, ishte tema që na çoi tek Forca Detare për t'i marrë një intervistë komandantit të saj, kundëradmiral Adnand Agastra, pikërisht në 65-vjetorin e krijimit të njëres prej njësisë më speciale të Flotës Luftarake Detare, siç ishte Njësia e Nëndetëseve.

Kundëradmiral Adnand Agastra, ushtaraku me karrierën më të spikatur në Forcën Detare na sjell në vëmendje rrugëtimin historik, dhe të transformimit që pësoi ndër vite Forca Luftarake Detare në Forcë Detare, tashmë të modernizuara.

Në drejtimin e Komandantit të Forcës Detare, kundëradmiral Adnand Agastra, është krenar jo vetëm për historinë e tij personale, të lidhur me këtë forcë, por edhe për atë që është sot Forca Detare brenda Forcave të Armatosura Shqiptare dhe në krah të strukturave detare të Aleancës së NATO-s.

Kundëradmiral Adnand Agastra, ka kryer Akademinë Detare, Kursin Bazë të Oficerit, Akademinë ushtarake "Spiro Moisiu", në Tiranë. Ai ka kryer "Naval Staff College" (NWC - Newport R.I. USA), "International Senior Officers Staff Course" (Defense Institute/USA), "College of International & Security Studies, Leaders Program" ("George C. Marshall, European Center for Security Studies" - Germany) dhe "Naval Command College" (NWC - Newport R.I. USA).

Ai është aktualisht Komandant i Forcës Detare, dhe vjen pas një numër detyrash të kryera si Shef i Degës së Operacioneve dhe Stërvitjes, Forca Detare, Shef i Qendrës së Programeve dhe Vlerësimit, Shkolla e Trupës AFA, Komandant i Flotiljes së Anijeve, Përfaqësues Kombëtar Ushtarak në SHAPE/ACO, NATO, Zëvendëskomandant i Forcës Detare, Shef Shtabi i Forcës Detare, Oficer Shtabi, Komanda Detare e NATO-s (MARCOM), Shef Shtabi i Flotiljes Detare Jugore, Shef i Degës së Operacioneve dhe Stërvitjes, Distrikti II Detar, Shef Shtabi i Flotiljes Detare, Komandanti i Grupit të Rojës Bregdetare, Specialist i Lundrimit dhe Rojës Bregdetare, Distrikti II Detar, Komandant anije Patrulluese, Zëvendëskomandant "Gjuajtësi i Madh Detar", Shef organi në anije (OL-2/3), Shef Lundrimi në nëndetëse. Kundëradmiral Agastra, është nderuar me tituj dhe medalje si, "E drejta e lundrimit të anijeve", Medalja e Shërbimit, Medalja e Karrierës, Medalja e Shërbimit të Shquar, Medalja e NATO-s për Operacionin "Unified Protector" (OUP), Qytetar Nderi i Rhode Island, USA, Medalja e detarit.

Kundëradmiral, e nisim këtë intervistë me ju pikërisht sot në 65-vjetorin e themelimit të Njesisë së Nëndetëseve, njësi që u transformua gjatë historisë së saj, por që në të njëjtën kohë është edhe një nga strukturat e FD, ku nis dhe fillimi i rrugëtimit tuaj si ushtarak/detar, në detyrën e parë si Shef Lundrimi në nëndetëse. Si e kujtoni atë ditë si një oficer detar i ri i sapo diplomuar?

Unë e quaj veten, ose më pëlqen ta konsideroj veten si oficeri i fundit operacional që u emërua në Brigadën e Nëndetëseve dhe që kreu lundrimet e fundit në det me nëndetëse, sepse pas kësaj nëndetëset dolën nga formacioni i Flotës Detare. Unë e kam pasur krenari personale dhe kjo ka ardhur nga një arsye shumë e thjeshtë, një lidhje shpirtërore që unë kam pasur me Brigadën e Nëndetëseve të Pashalimanit, pasi unë kam lindur në Orikum, në qytetën pranë Nëndetëseve të Pashalimanit, por dhe sepse babai im ka qenë një efektivi i Flotës Luftarake Detare të asaj kohe dhe si rrjedhim kisha një afekcion të veçantë shpirtëror me Pashalimanin. Atëherë Baza e Pashalimanit ka qenë baza e Brigadës së Nëndetëseve. Kur kam filluar Akademinë e Marinës, që përsëri këtë e kam bërë në mbështetje të vullnetit dhe dëshirës time të veçantë dhe jo aq shumë të dëshirës së prindërve, pasi ata i njihnin vështirësitë e detit, kurse për mua ishte një gjë e bukur. Me thënë të drejtën e kam marrë Akademinë e Marinës me dëshirën time dhe kam bërë kërkesë, ndërkohë, që ka qenë e vetmja kërkesë, që kur të diplomohesha emërimi im të ishte në Brigadën e Nëndetëseve.

Isha rritur me imazhin e bukur që kisha krijuar për të vetmen kërkesë që pas diplomimit në Akademinë e Marinës emërimi im të ishte në Brigadën e Nëndetëseve. Kisha parë punën e prindërve të mi edhe pse ata siç e thashë nuk donin të ishte atje puna ime, sepse e dinin se kush ishte realisht vështirësia dhe kuptohet përkujdesja e prindërve ndaj fëmijës, por kjo ishte ëndrra ime dhe ajo që unë kisha zgjedhur. Por dita e parë e punës time ka qenë pak e veçantë për mua, pasi edhe pse këmbëngulja për të shkuar atje, emërimi im ende nuk kishte dalë, ndërkohë që pothuaj të gjithë shokët e mi që kishin mbaruar me mua kishin marrë tashmë emërimin e tyre, në repartet e Forcës Detare apo në anije. Mua po më vonohej procesi dhe nuk dija ku kishte ngecur, sepse ishin edhe disa rrethana të tjera që më shqetësonin si ato të natyrës, sepse Brigada e Nëndetëseve ishte në mbyllje të aktivitetit të saj mungonte vullneti nga strukturat eprorë të bënin emërimin atje. Por këmbëngulja ime vazhdohte dhe rastësia bëri që komandanti i Brigadës së Nëndetëseve i asaj kohe, të më hasë në rrugët e qytetit dhe pasi ndali makinën më tha, "Çfarë bën ende, emërimi yt ka dalë!". Nuk prita më, por të mirë në emërimin u nisa menjëherë dhe u paraqita në Porto Palermo. Në fakt u gëzoza shumë dhe "u bëra me krahë" si thonë fjalës, por kur shkova në Porto Palermo rrethanat ndryshuan përfytyrimin tim, pasi atje prezantohesh me realitetin.

Si ishte?

Kam një ndjesi që e ruaj ende sot e kësaj dite në memorien time, është momenti kur kam zbritur tek baza. Në të njëjtë kohë ishte dhe ndjesia, emocioni që po provoja, pasi edhe im kishte shërbyer në atë bazë për disa vite. Përshtypja e parë ishte se, përveç nëndetësës që më tërhoqte, asgjë tjetër nuk ishte siç e kisha imagjinuar. Porto Palermo gjeografikisht ndodhet në një gropë që të jep një impresion jo të mirë për një djalë 22 vjeçar që sapo kishte mbaruar shkollën. Por jo se nuk e dija se ku do të shkoja, thjesht ishte prezantimi

Kundëradmiral Adnand Agastra: Siguria detare, sfidë e të gjithë kombeve

Komandant i Forcës Detare,
kundëradmiral Adnand Agastra

i parë me realitetin. Ishin ndjenjat që përziheshin brenda meje, emocioni që po hyja pikërisht në nëndetësen ku kishte shërbyer im atë, "ai ka shërbyer këtu, ka jetuar këtu", dhe në atë çast i premtova vetes që edhe unë do ta bëj. Atë pamje do ta mbaj me vete përgjithmonë. Nga lart rruga që të çon për në bazë, shpaloseshin dy pamjet, nëndetësja në bankinë dhe baza. E vetmja gjë që më shkonte syri ishte nëndetësja dhe jo baza, se nëndetësja ishte ajo për të cilën unë po shkoja. Më pas gjeta atje kolegët, efektivet, eprorët.

Dhe u bëtë ushtaraku me gradën më madhore dhe të nderuar në krye të Forcës që drejtoni. Cila është eksperiencia juaj që nga ai fillim?

Ka qenë mesi i shtatorit të vitit 1992, kur nisi rrugëtimi im brenda strukturës së Flotës Detare dhe ja ku jemi pas tre dekadash, sërish në mesin e shtatorit të vitit 2023. Gjatë kësaj kohe, Forca Detare ka kaluar të gjithë elementët dhe fazat që kanë kaluar Forcat e Armatosura dhe shoqëria shqiptare, por doja të shtoja këtu ndoshta edhe më shumë se forcat e tjera, në kontekstin e angazhimit dhe zhvillimit që shoqëria shqiptare pati me detin, jo vetëm të kësaj historisë së '92-shtit të emigrantëve që iknin, por edhe të '97-ës, të asaj ikje të madhe të shqiptarëve nga vendi i tyre. Flota Detare si askush tjetër ka ndërjerë, përjetuar dhe është e cenuar shpirtërisht, në gjithë fazat e zhvillimit të shoqërisë shqiptare. Për rastësi të fatit dhe të vetë moshës tonë, unë dhe brezi im kemi qenë pjesë e gjithë këtij zhvillimi. Pra ne kemi filluar detyrën dhe punën si oficerë të FLD-së të një shteti të konsoliduar në kontekstin e zhvillimit të vet, të një shteti monist, dhe kaluam në një zhvillim tjetër shoqëror në demokraci me gjithë elementët e saj, pjesë e së cilës do të ishim edhe ne 22-vjeçarët që po fillonim të merrim tani detyrimet ligjore mbi vete për shkak të punës. Pasa fillimit të kësaj karriere nga pikëpamja profesionale, në Flotën Detare u përballëm sigurisht me ekzistencën e atij momenti të trashëgimit të kulturës të modelit të vjetër të punës të FLD-së, të zbatimit të detyrimeve ligjore dhe rregulloreve, si dhe udhëzimeve të formatuara, nga ish-ushtarakët e FLD. P.sh., unë megjithëse sapo isha diplomuar në Akademinë e Marinës kam kaluar në një provimin tjetër. Ai ishte një provim që nuk e mësoje nga librat, pavarësisht rregulloreve apo manualeve për nëndetëset, ai ishte provimi që ti e mësoje në praktikë. Dhe unë këtë e kam mësuar nga kapteri, nga marinarin i thjeshtë e deri tek oficeri, pra ishin 'leksionet' e tyre, sepse ne duhet të kalonim në provimin e marrjes së drejtimin të nëndetësës. Ishte një provim që një oficer marine apo nëndetëseje duhet ta përvetësojë nga tre muaj, 6 muaj e deri në 9 muaj. E nëse ti brenda një viti nuk arrij të merrje këtë provim, detyrimisht do të largohesh nga nëndetësja. Pa këtë provim të rëndësishëm, ishte shumë e vështirë, në mos e pamundur të ecje përpara. Ato provime kanë qenë më të vështirata, madje edhe më shumë se sa ato në shkollë dhe në akademi. E ndërsa në shkollë ishte brenda një grupi shokësh të së njëjtës moshe, këtu tek nëndetësja tashmë ishte i vendosur midis vartësve dhe eprorit. Ishe ai ushtaraku që marinarin, nënoficerin, eprorin, kolegu të kishin treguar e mësuar, të kishin bërë praktikë, (herë-herë ndoshta edhe jo të gjitha proceset e njohjes), të kishin orientuar dhe të dilje keq në një provim të tillë, ishte sedër mbi të gjitha. Kur kam dhënë provimin, që tashmë në Forcat Detare jepet në një formë dhe kontekst tjetër për anijet mbijetëse, inxhinieri i nëndetësës, më tha papritur "nga vjen kjo zhurmë?", shkoi pas, hapi një pajollë e goditi me celës anglez. Pra unë duhet të isha mësuar me gjithçka se si funksiononte një nëndetëse, madje edhe me zhurmën të të lehta. Të punosh në nëndetëse ishte shumë e rrezikshme sidomos në kohën kur filluam ne, pasi ato ishin pothuaj në degradim të plotë teknik. Kemi

pasur edhe raste të rrezikut, për shembull ka qenë rasti kur në nëndetëse pajisja e rregullimit të pastrimit të ajrit nuk funksionoi normalisht. Ajo ishte pajisje automatike, por për një çast kishte mbetur në pozicion manual, duke u tejnxehur dhe kjo do të mund të shkaktoje rënin e zjarrit që është rreziku më i madh në një nëndetëse.

Komandant, Forca Detare si pjesë e Forcave tona të Armatosura është aktive që nga viti 1925 e deri më sot, por gjithashtu ajo është një nga forcat e rëndësishme ushtarake që ka për qëllim sigurimin dhe ruajtjen e sovranitetit të hapësirës detare të Shqipërisë dhe zbatimin e ushtrimit të ligjshmërisë në det, si e realizon FD këtë detyrë?

Forca Detare ka kaluar në tre faza gjatë historikut të saj që nga viti 1925, si dhe sot që po flasim. 1925-'45 është periudha e fillimit të ngritjes së një flote detare me qëllime kryesisht të njëjta me misionin që kemi edhe sot, të zbatimit të ligjshmërisë së ligjit fiskal të kohës, por edhe të faktit të elementeve të mbrojtjes si një strukturë, pjesë e rëndësishme e mbrojtjes. Në vitin 1945 flota detare, filloi ringritjen pas LIIB, ku disa ish-oficerë detarë e trajtojnë 15 gushtin si datën e fillimit të FLD, (dhe 21 shtatorin '58 si datën e krijimit të Njesisë së Nëndetëseve). Këta ish-oficerë detarë janë pjesë e historianëve dhe historikut të FD-së, të terminologjisë së flotës moderne shqiptare, kur filloi pajisja e flotës me mjete të kohës. Flota në atë kohë u rivitalizua me disa mjete që i mbetën asaj nga LIIB, por mund të themi se fryma dhe ringritja e flotës shqiptare filloi në bashkëpunim me Bashkimin Sovjetik dhe me Kinën, më tej, deri në vitet 1978-'80. Në këtë periudhë kohe flota njohu zhvillimin e saj galopant në sasi dhe cilësi. Mjetet tona detare ishin moderne për kohën në të cilën flasim. Pjesë e kësaj ishin edhe nëndetëset dhe kjo ishte faza e dytë, e cila për nga kohëzgjatja e saj dhe emri që la prapa në kuadër të strukturave mbrojtëse të ushtrisë është akoma e pathyeshme me kohën në të cilën ne po jetojmë.

Faza e tretë është faza që ne po jetojmë, tranzicioni nga FLD në FD që kemi sot, e cila është përmirësuar dhe nga pikëpamja ligjore për shkak të misionit dhe detyrave që ne mund të kryejmë sot, jemi transformuar në një FD kryesisht me interesa dhe kapacitete të Rojës Bregdetare të zbatimit të misionit dhe të ligjit në det. Dhe ka një arsye, për këtë, pasi e gjithë FA-ja të sigurisht FD-ja për të cilën po flasim është pjesë integrale e shoqërisë që vetë qeveria dhe shteti shqiptar gëzojnë në përputhje me interesat tona, që është mbrojtja e vendit, zbatimimi i ligjshmërisë dhe angazhimi e tjera dhe këto lidhen edhe me objektivat e Shqipërisë, si me integrimin dhe në NATO dhe sot në BE. Këto objektiva shkojnë paralel, jo vetëm me interesat e vendit por edhe në përputhje me kapacitetet ekonomike dhe financiare që kemi pasur, që do të thotë se nga njëra anë kishim të trashëguar një FLD me disa kapacitete, të cilat po shkonin drejt degradimit dhe nga ana tjetër nevojën që RSH të zbatonte detyrimet e saj në përputhje edhe në raport me administrimin dhe kontrollin e saj në det, ku këtu bën pjesë lufta kundër trafikëve të ndryshme dhe përdorimi i gjithë hapësirës detare të RSH. Dhe nga të gjitha analizat e vlerësimit të kapaciteteve që FA dhe institucionet e tjera shtetërore me interesa në det kishin, FD ishte e vetmja strukturë me kapacitete njerëzore dhe teknike të pjesshme të kohës, e aftë për të marrë në kohë rekord aftësinë për të reaguuar në det. Në vitin 2002 ne morëm dhe një mision tjetër ligjor, atë të Rojës Bregdetare. Në atë kohë ka pasur debate lidhur me këtë, pasi ishin disa institucione që donin ta merrnin autoritetin e Rojës Bregdetare, por argumenti, vullneti i Forcës Detare e Shtabit të Përgjithshëm të FA-së

dhe MM-së, por edhe në komunikim dhe diskutim me aleatët strategjikë, prevaloi zgjidhja që është sot, që atributet e Rojës Bregdetare t'i atashohen për zbatim Forcës Detare.

Komandant Agastra, cilat janë strukturat e FD-së që ju kenë sot në drejtim? Sa efektive janë ato, ku janë të dislokuara?

Forca Detare si pjesë e FA-së ka kaluar disa faza transformimi, por ne ende vijojmë të ristrukturohem, të përmirësohem, ne shohim mundësitë e kapaciteteve që të përdoren në mënyrë sa më operacionale dhe optimale, sepse flota në tërësinë e vet është teknologji, është kosto, është përgatitje. Ne duhet të jemi të aftë që këtë lloj shpenzimi të shtetit ta optimalizojmë në mënyrën më të mirë të mundshme. Ne kemi kaluar në disa faza ristrukturimi nga pikëpamja gjeografike nga disa baza të komunizmit që trashëguam, tani jemi fokusuar në dy baza siç është Pashalimani dhe Durrësi dhe kemi prezencë të Forcave Detare nga Saranda deri në Shëngjin. Por ndërkohë ne jemi transformuar në ndryshimin e strukturës brenda FD-së për të qenë më ekonomikë dhe më racionalë. Kemi ndryshuar elementët të Forcës Detare dhe sot përbëhet nga ajo që është reparti dhe struktura më kryesore siç është Flotilja Detare, distrikti detar i dikurshëm, e cila ka kapacitete detare të sigurimit të misionit të Forcës Detare. Flota luftarake është zëruar tashmë në term dhe këtë rol e luan Flotilja, e cila në tërësinë e vet ka të gjitha asetet detare për të bërë këto dy misione, misionin e mbrojtjes të hapësirës detare të RSH-së dhe zbatimin të ligjshmërisë në det. Sot që unë jam komandanti i Forcës Detare, krahu im operacional është Flotilja e Pashalimanit. Ky repart, kjo strukturë mbështetet nga Qendra Kombëtare e Zhytjes që është një repart i palombarëve e i specialistëve zhytës, unik në të gjithë Republikën e Shqipërisë. Sot mund të dëgjoni për zhytës, por jo në pikëpamjen e zhytësve të FD-së. Në të gjithë hapësirën shqiptare, trajnimi dhe certifikimi i zhytësve siç janë edhe zhytësit e policisë, forcave speciale të FA-së dhe zhytësit e FSK-së së Kosovës trajnohen dhe certifikohen nga zhytësit e Qendrës së Zhytjeve të FD-së. Tjetër strukturë e rëndësishme është edhe Qendra e Vëzhgimit Detar, që siç jeni në dijeni është qendra e cila monitoron dhe kontrollon të gjithë sistemin e radarëve të bregdetit të RSH, me qëllim që ne të dimë se kush e përdor hapësirën tonë detare. Ky është sistem modern, të cilin ne e mirëmbajmë e përditësojmë me qëllim që ai të ruajë aftësitë e veta identifikuese për të ruajtur dhe monitoruar të gjithë hapësirën tonë detare. Përveç kësaj kemi edhe Qendrën e Shërbimit Hidrografik që po merr një rol të rëndësishëm. Këtë vit që jemi, ne kemi arritur disa objektiva madhore në shërbimin hidrografik. Shqipëria u bë pjesë integrale e Organizatës Ndërkombëtare të Hidrografisë (IHO-International Hydrographic Organization), pjesë e IMO-s (Organizata Ndërkombëtare e Detarisë - International Maritime Organization), ku zëri ynë tashmë është i barabartë me të gjithë. Po ashtu Forca detare është anëtarësuar këtë vit edhe në IALA (International Association of Lights and Aid to Navigation - Shoqata Ndërkombëtare e Sinjalistikës dhe Ndihmës Hidrolundimore) që është pjesë e sigurisë detare, për sigurinë e farofenerëve. Të dy këto organizata janë përgjegjëse për sigurinë hidro-lundimore në bregdetin shqiptar dhe në të gjithë botën.

Shumë herë dëgjohet në media për skafë të ndryshëm që kanë rënë në cekëtinë etj., kjo ndodh për shkak të paafësisë dhe gabimeve drejtuesve të tyre. Shërbimi hidrografik është përgjegjës për të dëshmuar, për të prodhuar harta, për të mbajtur shërbimin e njoftimit dhe sinjalistikës detare në të gjithë bregdetin shqiptar në gatishmëri, me qëllim që të gjitha mjetet e lundrimit të mos bëjnë gabime, gjë që shpesh neglizhohet prej tyre. Siç po shihet, përdorimi i hapësirës detare shqiptare po dy a trefishohet me ritme galopante. I njëjti ritëm po funksionon në turizëm. Është i njëjti ritëm që na jep ne angazhim në hapësirën detare. Dhe, nëse një nga këto hallka të hapësirës detare nuk do të funksiononte, impakti do të ishte i drejtpërdrejt në turizëm dhe relativisht me financat e shtetit. Prandaj ne shpesh përpiqemi që ta trajtojmë veten si një krah kontributor, jo konsumator në të ardhurat në financat e shtetit.

Admiral, si janë sot aftësitë operacionale të Forcës Detare, po gatishmëria luftarake si është? A ka FD-ja kapacitete e nevojshme për t'iu përgjigjur kërcënimeve dhe rreziqeve?

Kjo është një pyetje në fakt që edhe nëse ju nuk do ta kishit bërë, është e nevojshme unë të shtjelloja diçka për publikun, për të treguar se çfarë jemi dhe se çfarë bëjmë. Sepse taksapaguesi shqiptar është ai, të cilin në fund të fundit ne i përgjigjemi. Siç ua shpjegova, historiku i Flotës Detare kaloi nga një FLD e mirëfilltë për të mbrojtur hapësirën e RSH, në një flotë kryesisht ligj zbatuese, për të siguruar, pra jo për të mbrojtur, në mënyrë të mirëfilltë hapësirën e RSH. Vendi ynë tashmë është anëtar i NATO-s që në vitin 2009 dhe rrjedhimisht shumë elementë të sigurisë dhe mbrojtjes tashmë nuk shihen individualisht por shihen në konsideratë e Aleancës. Dua të them që është domosdoshmëri për RSH por edhe për ne si FD të jemi iniciatorët dhe gjeneratorët e nevojave të kapaciteteve. Me krenari ju bëj me dije që ka ardhur momenti, sepse FD është e kthjellët në objektivat e saj, por që dhe këto nuk i bën dot vetë, nëse nuk do të gjente një bashkëpunim me SHP dhe me MM, si me shefin e Shtabit të Përgjithshëm ashtu dhe me Ministrin aktual; kjo jo për shkak të intervistës por për shkak të mirëkuptimit që kemi gjetur me të në komunikim tona të nivelit strategjik për rritje të kapaciteteve të vendit. Dua ta them me krenari që planet e përhershme të FD, që kanë qenë që në vitin

2010 e deri sot, nuk do të shtyhen më, por them se ne po shkojmë drejt konkretizimit të kapaciteteve të FD-së, dhe jemi në rrugë të mbarë. Shumë shpejt, në një konsideratë afatshkurtër, do të njoftojmë që në FD po ngrihen kapacitete të mirëfillta luftarake. Nuk është e lehtë për t'u bërë, por nga ana tjetër kjo tashmë nuk është vetëm një dëshirë, por është një nevojë e kohës.

Ne jemi të aftë të përcaktojmë prioritetet, me qëllim që ato t'i zhvillojmë për të mbërritur tek objektivi. Qëllimi dhe misioni im nga pikëpamja e zbatimit financiar është kryerja e detyrave të flotës, e cila është një strukturë teknike duke konsideruar anijet, radarët dhe ku duhet një personel i aftë për t'u përballur me teknologjinë dhe ku ne kemi nevojë të motivojmë më shumë personelin. Është momenti të them se këto dy vite në këtë drejtim kemi pësuar një ndryshim galopant dhe kemi pasur frymë mirëkuptuese nga qeveria për të mbështetur FA-të si me pagat por dhe me paketën ndihmëse për ushtarakët dhe ndryshimin e disa ligjeve që ndryshojnë jetën e ushtarakut.

Cilat janë sfidat e FD-së?

Sfidat janë të shumëllojshme. Nëse do ta nisim me nevojën për të zbatuar misionin, siguria detare është sfidë e një gjë të vogël si Shqipëria, arriti të zbatonte pjesëmarrjen në operacionin në Detin Egje pa shqetësim, larg kapaciteteve të vendit, që janë njësi mbështetëse. Është një sfidë për NATO-n dhe për të gjitha vendet, aftësia e strukturës për të mbajtur në mënyrë operacionale një mjet detar në operacion larg vendit të tyre, sepse ato kanë nevojë për kapacitetet riparuese dhe logjistike të mbështetjes, dhe ata kërkonin të dinin nga unë si drejtues, se si ne, një vend kaq i vogël si Shqipëria me një anije 40 m, prej dy vjetësh në operacion nuk po nxirrte asnjë shqetësim. Dhe përgjigja ishte tepër e thjeshtë, njerëzit e duan atë gjë që kanë dhe po e bëjnë me përkushtim. Pra njerëzit tanë e duan punën e tyre.

Ju folët për përkushtimin e efektivëve tuaj, po ku shkollohet sot personeli i Forcës Detare dhe ku trajnohet ai?

Këto janë sfida të FA-së. Këto vitet e fundit ka një zhvillim pozitiv në këtë drejtim. Ne jemi kthyer tek AFA-ja. Ne si strukturë speciale jemi me deficiençën dhe nevojën për arsimim, arsyeja është se ne jemi forcë e vogël dhe si e tillë nuk e kemi shumë nevojën për rotacione. Për këtë arsye Akademia Detare sot, jashtë dëshirës dhe shpirtit tim, është e mbyllur, dhe personalisht kjo më dëmb dhe na bën vërtet jo vetëm të keqardhur por edhe të nevojshëm për të plotësuar kërkesën për ushtarakë detarë. Ne sot i përgatisim oficerët tanë sipas ligjit në dy forma, brenda sistemit të arsimimit në FA, por edhe me personel nga dy universitete navigacionale në Vlorë dhe në Durrës, si dhe nëpërmjet bashkëpunimit dypalësh me vende të tjera të NATO-s, si SHBA, Turqi, Itali, Gjermani, Greqi, Angli etj. Pra në këtë formë ne plotësojmë nevojën për personel, pra boshllëkun që është krijuar për të siguruar burimet njerëzore.

Admiral, shpesh në situatat e emergjencave në vend kemi parë operacione të zhytjes nën ujë. Çfarë niveli kanë zhytësit tuaj, ku i siguronin ju ata? Ku certifikohen dhe sa të pajisur janë zhytësit ushtarakë për të mbështetur operacionet FARSH?

Më pëlqen ta them që Qendra e Zhytjes është një strukturë elitare e FD-së, ajo ka qenë një strukturë tepër e përgatitur dhe profesionale, por edhe kjo strukturë ka pësuar rstrukturime si gjithë strukturat e tjera të FD-së, por edhe pas kësaj ajo vijon të jetë forca më profesionale e zhytjeve në RSH, në ato kapacitete që kemi. Ne kemi humbur sot një kapacitet që është palombari i rëndë dhe është në pikëpamje të kapaciteteve dhe të planeve tona oportune. Por sot për sot ne po mendojmë që kemi shumë profesionistë zhytës, të cilët kanë kryer të gjitha detyrat në hapësirën detare dhe liqenore, jo vetëm nga pikëpamja operacionale e forcave tona por edhe të forcave policore, në shërbim të popullatës, me shumë përkushtim dhe profesionalizim në operacionet tona në lumenj, liqene, dete e rezervuarë. Por ne kërkojmë më shumë, ne nuk kufizohemi dhe ajo qendër zhytjeje do të ketë të gjitha kapacitetet e duhura me anije palombare për të kryer punën nënujore apo çminime me pajisje të ndryshme. Diçka tjetër për t'u theksuar është se ne do t'i japim një kapacitet të ri shumë shpejt qendrës së zhytjes. Në bashkëpunim me disa shtete të tjera të vendeve aleate siç është Belgjika, në pikëpamje të orientimit të një pjesë të qendrës siç është palombari, ne do të krijojmë një kapacitet të luftës kundra minave detare. Këtë e bëjmë për dy arsye. Në konsideratë të përgjithshme në hapësirën detare në të gjithë botën gjenden akoma mina të mbetura, p.sh. në detin e Veriut vitin e kaluar shpeshherë gjendeshin mina të vjetra. Edhe ne kemi të tilla në bregdetin tonë, ku shpesh peshkatarrët kanë nxjerrë mina të vjetra, që do të thotë se asnjëherë nuk mbaron puna së kontrolluar bregdetin nga mbetjet e municioneve apo minave detare. Këto kapacitete apo pajisje do të na japin ne më shumë mundësi për kontrollin dhe monitorimin e hapësirës nënujore dhe për më tepër unë e shikoj edhe si një kontribut që RSH mund të japë në NATO. Sot vendet krijojnë disa kapacitete speciale në NATO dhe atje ti fokusohesh në një diçka që mund ta bësh dhe iu thua aleatëve që këtë do ta bëj unë ose dhe ty tre vende bashkë, brenda një grupi më të madh të zhvillojmë një kapacitet special që ky të jetë i disponueshëm brenda nesh por edhe që është një kontribut madhor brenda aleancës. Dhe ne e kemi kapur këtë p.sh. siç kemi anijen tonë në detin Egje.

Komandant, si është bashkëpunimi i FD-së me strukturat e tjera të Forcave të Armatosura?

Ndërkohë që ju shtroni pyetjen tuaj, dua t'ju them se para se unë të vija këtu, isha në një konferencë, ku ne po hedhim bazat përfundimtare të një stërvitjeje. Në këtë stërvitjeje, që është e FD-së, ne po shikojmë mundësitë që të ftojme për pjesëmarrje kapacitete nga FT dhe FAJ. Disa detyra të Forcës Detare janë domosdoshmërisht të lidhur me të dy forcat që përmenda. Si shembull në një operacion kërkim-shpëtimi ose në një mision zbatimi digjshëm në shumë raste bashkëpunimi me FAJ është i domosdoshëm dhe vendimtar për suksesin e operacionit, gjithashtu në rastet e një bordimi, ku shkalla për të inspektuar këtë anije është e kategorisë të përdorimit të forcës ekstreme, nëse nuk bashkëpunojmë me Forcë Speciale të FT-së nuk mund të kryejmë operacionin. Tashmë kemi dy stërvitje vjetore që organizon Forca Detare me pjesëmarrjen e Forcës Tokësore dhe Forcës Ajrore.

Po me institucionet shtetërore që janë me interesa në hapësirën detare si bashkëpunimi, si ushtroni ligjshmërinë në det?

Përgjigjen e pyetjes tuaj dua ta shoh në një aspekt tjetër. Bashkëpunimi i FD-së me institucionet e tjera është një histori suksesi. Bashkëpunimi me ta si në komandën time, por edhe më përpara, në kohët e sotme është një sfidë edhe në vendet me demokratike. Kushdo dëshiron të ketë pushtetin e informacionit, dhe nuk është i lehtë komunikimi institucional pavarësisht aspektit ligjor. Sigurisht komunikimi i rrjedhshëm, i shpejtë në kohë ka të bëjë edhe me personalitetin e drejtuesve. Jam krenar të them që si me policinë kufitare, që është aktori ynë kryesor bashkëpunues, si me autoritetin portual, si me Ministrinë e Bujqësisë për peshkimin, unë kam një marrëdhënie të respektueshme dhe tepër korrekte institucionale por dhe të ndërlidhur. Sot po shohim që në të gjitha rastet kushdo nga këto institucione, ku ne kemi kërkuar ndihmë kemi gjetur zgjidhjen. Konkretisht ne e kemi rritur gamën e bashkëpunimit, p.sh. sot që po flasim ne po zhvillojmë një sesion trajnimi për policinë kufitare dhe ku po trajnohen nga Forcat Detare, pra oficerët e mi sot po trajnojnë policinë e shtetit dhe po trajnojmë nën ombrellën e BE-së, pra kjo nevojë trajnimi është identifikuar dhe kërkuar nga BE-ja me financimin e tyre, pra ka një bashkëpunim dhe një aftësi nga ana jonë dhe në vend që ata të sillnin trajnuesit e tyre, nga vendet e tjera ne thamë se kemi oficerët tanë. Dhe kjo na bën krenarë të themi se edhe qeveria jonë edhe BE merr informacionin se ekziston një forcë e aftë që rrit imazhin dhe shton kontributet.

Admiral, përveç operacioneve të kërkim-shpëtim (SAR) dhe operacioneve humanitare në ndihmë të popullsisë në bashkëpunim me strukturat e FA-së, siç ju e përshkruat më sipër, sot ju jeni pjesëmarrës në stërvitjet e përbashkëta detare me flotat e vendeve të ndryshme të botës. Si janë mjetet tona në këto stërvitje?

Forca Detare jep kontributin e saj me ato kapacitete që disponon dhe në ato detyra specifike që i ngarkohen në stërvitje të ndryshme të NATO-s dhe aleatëve tanë, brenda dhe jashtë Shqipërisë sa herë që i jepet mundësia. Në këto stërvitje ne mbështetemi në kapacitetet operacionale që ne kemi por ajo që është më e rëndësishme në kapacitetin njerëzor. Sot dhe programet tona stërvitore që zhvillohen në anije janë të unifikuara me programet stërvitore të NATO-s dhe procedurave standarde (STANAG-ëve) që janë përvetësuar plotësisht nga efektivi ynë detar. Pra ne kemi përvetësuar dhe e zbatojmë plotësisht standardet e NATO-s dhe angazhohemi me kapacitetet operacionale që disponojmë në këto stërvitje. Si rrjedhojë mund të themi që me profesionalizim tonë edhe me kapacitetet operacionale aktuale mund të jemi pjesë integrale e një Task Grupi Detar në të cilën kryejmë detyra të caktuara nga Aleanca. Ky profesionalizim është rrjedhojë e trajnimit dhe pjesëmarrjeve në stërvitje të herëpashershme me Grupet e Gatshme të Anijeve të NATO-s, pjesëmarrjes në stërvitjet e drejtuara nga NATO apo me anijet e FD të vendeve aleate. Një stërvitje e rëndësishme është edhe stërvitja rajonale "ADRION" midis FD-ve të vendeve të rajonit. Kjo stërvitje zhvillohet çdo vit në një vend të ndryshëm nga vendet që lagen nga Detet Adriatik dhe Jon. Në Shqipëri është zhvilluar tre herë dhe po së shpejti vjen radha përsëri që ta drejtojmë këtë stërvitje. Drejtimi i saj nënkupton të gjitha aspektet që nga konceptimi, planëzimi dhe drejtimi i saj. Gjithashtu rëndësi të madhe u kushtojmë edhe stërvitjeve dypalëshe si ajo së fundmi me Greqinë, që u planëzua dhe u drejtuara nga ne, por dhe pjesëmarrjeve në stërvitje dypalëshe me vendet aleate si Italia, Franca, Turqia, Shtetet e Bashkuara, Mbretëria e Bashkuar apo edhe Spanja, sa herë që anijet e tyre ndodhen në afërsi të ujërave tona. Ne jemi në komunikim në kohë reale me aleatët, dhe ja, sapa po më njoftojnë se sot anija jonë, marinarët tanë, sapa kanë shpëtuar në detin Egje 16 emigrantë.

Si ka qenë ky bashkëpunim gjatë stërvitjeve dhe operacioneve ushtarake jo vetëm me pajisjet e nevojshme por edhe në komunikim apo në bashkëpunimin e mëtejshëm midis palëve?

Ne jemi në pararendje të FT-së dhe FAJ. Si shembull mund të themi se jemi në fillim të zhvillimit të një plani me Malin e Zi, plan bashkëpunimi për të rritur kapacitetet profesionale të Flotës Detare malazeze. Ka një angazhim të të dy FA-ve, por ajo që ne po bëjmë tani është që FD ka fituar një pozicion besueshmërie tek homologët tanë. Ky është një pozicion krenarie. Ata po bëjnë një plan organizimi, po prokurrojnë anije të ngjashme me tonat në kapacitete dhe kanë parë arrijtjet tona të kontributit në Detin Egje, pasi ne jemi për herë të dytë në Mesdhe si dhe pjesëmarrës në operacionin tjetër të NATO-s, atë FCOCPs, dhe si duket Forca Detare e Malit të Zi kërkon të jetë kontributore në NATO ashtu si ne dhe të bëhet edhe ajo pjesë e këtyre angazhimeve. Anijen e kanë në dorë ta prokurorin, por duhet përgatitur dhe stafi, pra ata, duke qenë pragmatistë, shohin përgatitjen e oficerëve tanë, të cilët ne i kemi trajnuar duke parë vendet e mëdha, pasi nuk kemi pasur një shembull në aftësitë e kapaciteteve të vendit tonë që t'iu ngjashim. Ne jemi përpjekur të aplikojmë përvojën e tyre në strukturat tona në kapacitete më të vogla dhe struktura më të kufizuara. Mali i Zi në këtë rast, duke

qenë pragmatist nga pikëpamja financiare merr shembullin tonë, pasi kemi ngjashmëri strukturore kapacitetesh dhe ata kanë kërkuar në komunikim me komandën tonë që ne t'i ndihmojmë. Madje ata do të dërgojnë edhe oficerët e tyre të trajnohen nga ne. Në nëntor hapet dritarja e bashkëpunimit që është miratuar edhe nga Shtabi i Përgjithshëm dhe nga ministri i Mbrojtjes.

Admiral, kur mund të themi se ka qenë periudha që shënon fillimin e stadi të ri të zhvillimit, por tashmë të FD-së, gjatë historisë të saj por dhe të pajisjeve të saj?

Fati e solli që unë dhe brezi im të punonin në dy sisteme dhe për shkak të kësaj historie të ndryshimit të të gjitha fazave të FD-së, me të mirat dhe të këqijat e saj, në të njëjtën kohë na la një pasuri të madhe, duke na bërë dëshmitar të të gjithë atyre transformimeve që kaloi FD-ja. Ishte një kohë e lavdishme, në respekt të jashtëzakonshëm të FLD, por mund të them se e kemi zgjatur shumë kohën e tranzitit të kapaciteteve luftarake, sepse mbi të gjitha, kapaciteti njeri, human, i kushton shtetit më shumë në përgatitjen e tyre se sa është thjesht teknologjia. Unë e kam parë fillimin e modernizimit të Forcës Detare që në vitin 1999, kur ne filluam të merrim anijet e dhuruara nga SHBA-ja e pastaj nga Italia në mënyrë masive me masinë e mjetëve që ata na dhuruan, mjete të cilat na ndihuan në zbatimin e ligjshmërisë në det. Dhe kulmin në këtë periudhë 30 vjeçare post komuniste të kapaciteteve të Forcës Detare ne e arritëm në vitet 2009-2014, kur u modernizuan me 4 anije që janë krenaria jonë, këto që dalin në detin Egje, si dhe ringritja e kontrollit të vëzhgimit të hapësirës detare, që është sistemi i radarëve. Këto dy kapacitete kishin hapin cilësor dhe sasior në konsideratë të modernizimit të forcës detare. Tashmë në planin e modernizimit që kemi, kemi përmirësimin e kapaciteteve të qendrës të zhytjes dhe ringritjen e kapaciteteve mbrojtëse luftarake të FD-së, që janë anijet, radarët dhe mjetet pa pilot siç janë dronët nënujorë për luftën kundra minave detare. Dhe objektivi ynë tjetër është anija luftarake që shpresojmë ta kemi. Shpresoj të kemi aftësi argumentuese të FD-së, për të bindur strukturat epore e sidomos qeverinë për të argumentuar nga pikëpamja operacionale e financiare.

Le të kthehemi edhe njëherë atje ku e nisëm intervistën me ju, tek një nga njësitë më speciale e më të rëndësishme të FLD-së shqiptare, siç ishte Njësia e Nëndetësive. Pra Admiral, po ju rendis disa pyetje në këtë jubile të 65-vjetorit të krijimit të kësaj njësie, me qëllim për të mos e ndërprerë fjalën tuaj.

Kur u krijua kjo njësi dhe mbi çfarë baze? Çfarë rëndësie kishin ato në fushën ushtarake, por dhe në kontekstin kohor? Ku lundruan nëndetëset e FLD-së shqiptare? Kur erdhën nëndetëset e para në Shqipëri dhe nga erdhën ato? Sa nëndetëse kishte Shqipëria? Ku u shkolluan dhe u trajnuan marinarët shqiptarë? Po ata për drejtimin e nëndetësive, pasi ishin mjeteve luftarake të pazakonta, për kohën dhe jo vetëm? Si kryhej zhytja dhe manovrimi i nëndetësive? A kanë kryer ato dhe ekuipazhet e tyre operacione lundrimi të gjata e të vështira? Sa ishte vështirësia që haste ekuipazhi i tyre edhe për shkak të ndërtimit apo kushteve që paraqisnin ato?

Nëndetëset erdhën në Shqipëri në vitin 1958, si pjesë e një pakete ndihme të Bashkimit Sovjetik, kuptohet në kuadër të marrëdhënieve në lulëzim, pjesëtarë të Traktatit të Varshavës, si dhe nga nevojat operacionale e Bashkimit Sovjetik për të pasur këtë vend, që ishim vendi më perëndimor detar në detin Mesdhe. Ne ishim vendi që mund të përdorëshim mu në zemër të Mesdheut. Këto kapacitete që morëm ishin një dëshmi force. Ato nuk vinin thjesht vetëm për popullin shqiptar, por dhe si nevojë e BS dhe traktatit të Varshavës të kontrollonte për të pasur hegjemoni në Mesdhe. Ato fillimisht, sipas planit, ishin 14 nëndetëse, por në Pashaliman kanë ardhur 12 nëndetëse dhe kishin një projekt bashkëpunimi midis dy shteteve që kishte të bënte edhe me përgatitjen e efektivave tanë nga efektivat rusë. Efektivat tanë u përgatitën në shkollat ruse, dhe jo vetëm të nëndetësive por dhe të anijeve mbujëse, dhe patëm në Baku, në shkollën e nëndetësive, një kontingjent të shkëlqyer me medalje ari, të inxhinierëve dhe oficerëve që mbaruan shkollimin atje. Në bazë të projekteve dhe planeve që kishin ata do të kalonin në nëndetëse që ishin si kapacitet i FLD-së. Ndërkohë që në fillim të viteve 60 vetëm 4 nëndetëse ishin marrë në dorëzim, por prishja me BS solli pasojat edhe tek zbatimin e marrëveshjes. Një panoramë artistike është filmi "Ballë për ballë". Ne kemi marrë 4 nëndetëse të cilat kishin efektivë shqiptarë të përgatitur, ndërkohë 4 nëndetëse që ishin me efektive të përbashkët ruso-shqiptare nuk u morën nëndetëse në atë periudhë, e theksoj këtë për të thënë se kjo tregon edhe potencën ushtarake nga ana strategjike si armë, p.sh. komandim-kontrolli në nëndetëse bërthamore, shkon deri edhe në nivel qeverie për sa i përket se kush i komandon. Efektet që ato japin në një kohë kriize apo lufte nuk është taktik, por ato japin efekt strategjik ose të kontekstit që të bllokun përdorimin e detit. Pra edhe efekti psikologjik kur ti ke nëndetësen të bën të mendoshesh dyfish në përdorimin e aseteve të tua. Pra ndërsa ne kemi pasur 4 nëndetëse në këtë shtrirje bregdetare që kemi dhe Italia ka pasur 10 tregon që ne kemi qenë tepër të pajisur. Ato kanë kryer shumë operacione në det, dalje në Mesdhe. Qëndrimi me ditë të tëra në nëndetëse është vështirësi më vete. Nga pikëpamja teknike-administrative se si funksionon, nëndetësia është një trup që merr ujë dhe rëndohet e zhytet dhe e nxjerr ujin dhe del në sipërfaqe. Çdo gjë brenda saj është e mbyllur e zhytur dhe çdo lloj aktiviteti zhvillohet atje në një cikël të mbyllur. Nëndetëset tona kanë pasur një autonomi 10 ditore në det, pra zhyteshin dhe dilnin jashtë pas 10 ditësh. Dhe autonominë 30 ditë që kishte rezerva ushqimore. Ky cikël i mbyllur i jetesës së nëndetës nuk ishte një ambient i shëndetshëm, pikërisht për këtë ata janë trajtuar ndryshe me normat, por edhe nga pikëpamja morale brenda flotës detare, ku në vetvete ka pasur një nivel ndarje dhe krenarie. Nëndetësja merret detarë më të mirë, më elitare, fillonte ndarja që në Akademinë e Marinës, nëndetësja që mund të ishte aq e frikshme, kur e shihje, i lidhte njerëzit me njëri-tjetrin, i familjarizonte, sepse gabimi yt i kushton jetën një efektivi prej 50 vetash. Profesionalizmi dhe aftësia ka prevaluar. Ne jemi krenarë që i patëm në përdorim në një periudhë 40-vjeçare.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

"Unë arrij në përfundimin se pjesa më e madhe e të këqijave të njerëzimit kanë ardhur nga vlerësimet e gabuara që iu janë bërë vlerave"

Sa e rëndësishme është që në rrugëtimin tonë të jetës të mbartim vlera dhe moralin e një shoqërie europiane të civilizuar, por jo të degjeneruar, parimesh e normash?

Njeriu, si qenie sociale, e ka të domosdoshme që t'i marrë parasysh vlerat, bindjet, qëndrimet dhe matricat e sjelljes sociale.

Adaptimi ndaj jetës sociale është një proces që vazhdon përgjatë gjithë jetës. Ky proces e mundëson njeriun si qenie sociale dhe vazhdimësinë shoqërore. Vlerat janë parime që na mundësojnë menaxhimin e sjelljeve tona për të realizuar veten si individë në kontekste dhe mjedise të ndryshme. Ato janë bindje dhe kritere që na mundësojnë të preferojmë, të pranojmë dhe të zgjedhim një gjë karshi tjetrës, ose një sjellje karshi tjetrës, përgjatë gjithë fazave të jetës. Vlerat janë burime të sadsfaksionit dhe përplotësimit, të cilat drejtojnë sjelljet tona.

A janë vlerat pjesë e identitetit tonë si njerëz që shfaqim kursin tonë të veprimit në shtëpi, punë, ose në ndonjë fushë tjetër të jetës, në çastet e kënaqësisë ose të krizës?

Vlerat na tregojnë si të sillemi apo të mos sillemi kur ballafaqohemi me dëshira ose impulse, kur jemi vetë ose me të tjerë. Vlerat janë kompas që na ndihmon të sillemi në mënyrë konsistente, pa marrë parasysh situatën. Për shembull, kur e përdorim transportin urban, disa ia lëshojnë vendin një gruaje shtatzënë, e disa të tjerë jo. Të parët besojnë në vlerën e kortsizisë dhe në konsideratën ndaj të tjerëve, pa marrë parasysh në janë të huaj ose jo. Në mesin e atyre që nuk e lëshojnë ulësen e tyre janë femijet (të cilët ende nuk e kanë rrokur këtë vlerë), njerëzit më të vjetër, që i japin përparësi komfortit të tyre, ose ata që i japin përparësi kënaqësisë së tyre.

A është koncepti i vlerës përcaktues i peshës së një fenomeni, të një grupi dhe individit brenda shoqërisë?

Një gjë mund të mos ketë rëndësinë e njëjtë në dy shoqëri të ndryshme. P.sh. në një shoqëri të robëruar, liria përbën vlerën më të lartë, kurse, në një tjetër, vlerë superiore mund të jetë diçka krejtësisht tjetër.

Vlerat materiale dhe ato shpirtërore shpeshherë janë të ndërthyer në njëra-tjetrën. Për shembull, një orë me qostek e mbetur nga gjyshi mund të ketë edhe vlerë materiale, edhe shpirtërore. Ngjashëm qëndron puna edhe me veprat historike. Një person që i vjen në ndihmë me para një të riu që s'ka mundësi të shkollohet, që ia paguan semestrat, në realitet ka bërë një veprim të vlefshëm në të dy aspektet. Vlerat përfaqësojnë idealet e një shoqërie, si vëllazëria, toleranca, barazia, familja, atdheu, respekti, sinqeriteti, etj.

Nganjëherë shoqëritë mund t'i shndërrojnë në vlera edhe gjëra që në fakt përbëjnë antipodin e tyre, si p.sh., racizmi (në periudhën e fashizmit),

ksenofobia (në Europën e sotme), huliganizmi ("vlerë" rinore), "Big brother kultura", etj.

Po mediat, çfarë roli po luajnë në lançimin e vlerave tek brezat e rinj?

Mediat në Shqipëri, me agresivitetin e tyre

"Drejtësia i nevojitet një populli më tepër mbase edhe se qytetërimi". Situata kontraverse ku kanë arritur mediat në vendin tonë, mund të rregullohen vetëm po të ndëshkohen si një e keqe e madhe, që ka prekur shoqërinë tonë në tranzicionin e zgjatur e të rraskapitur, në çdo qelizë të jetës.

të frikshëm, po vrasin moralin, po shkatërrojnë familjen, ekonominë, qetësinë sociale dhe po vetë-shkatërrohen e deformohen në misionin e tyre për triumfin e demokracisë.

Është koha të kujtojmë një thënie të Koletës, se: "Drejtësia i nevojitet një populli më tepër mbase edhe se qytetërimi". Situata kontraverse ku kanë arritur mediat në vendin tonë, mund të rregullohen vetëm po të ndëshkohen si një e keqe e madhe, që ka prekur shoqërinë tonë në tranzicionin e zgjatur e të rraskapitur, në çdo qelizë të jetës.

Media përmes programacionit ka provuar të edukojë apo pasurojë audiencën me modele të qëndrueshme dhe serioze në përputhje me moralin me qëllim që audiencia t'i përqafojë, por fatkeqësisht ajo i ka braktisur.

Media duhet të luftojë përballë banalitetit dhe degjenerimit, duke dhënë një shembull për të rinjtë por a nuk duhet ta kishte bërë familja, shoqëria, edukimi apo politikën rinore, sociale dhe arsimore këtë proces, duke i përgatitur të rinjtë të zgjedhin çfarë u nevojitet, duke e shpëtuar kësaj dhe median nga dilemat, roli në meritokraci dhe dëmi në imazh.

Media duhet të zbatojë ligjin mbi përputhshmërinë e përmbajtjes së formateve të saj, por a janë bërë sondazhe/ pyetësorë dhe studime, se çfarë dëshiron audiencia, pasi në dijeninë time formatet, të "cilësuar banale", kanë thyer rekorde shikueshmërie.

Media duhet të prezantojë sa më shumë modele të qëndrueshme konform të gjitha parimeve dhe standardeve të shoqërisë për audiencën, por kultura dhe edukata fillon nga familja dhe shoqëria, forcohet nga shkollimi, përforcohet nga puna dhe del në pah nga suksesi i arritur në karrierë e promovimi përmes saj, proces në të cilin media ose është plotësuese ose jo prezente.

Ku duhet ta kërkojmë gabimin për këtë pushtet antivlerash që na ka zaptuar si popull?

Para se t'i kërkojmë llogari gjithkujt për atë që vetë ne e kemi në dorë, do të duhet të ngrihem, kontribuojmë dhe punojmë të gjithë nga pak mbi çfarë është bërë gabim dhe mungon në shoqërinë tonë, që banaliteti jo vetëm ndiqet masivisht por edhe në plot raste është kthyer në stil jetese, sidomos në mungesë të vlerësimit sipas meritës apo zhvlerësimit të rëndësishëm së profesionalizmit, si i vetmi etalon referimi për sukses në karrierë. Vlerat janë veshja që i shkon gjithkujt, thjeshtë të duhet të dish ta mbash me dinjtet, duke investuar çdo ditë në rritjen e kapaciteteve të tua, për ta deleguar tek brezat e rinj, të cilëve duhet t'u tregojmë se asgjë banale nuk "ju bën më të rritur", nuk ju bën të dukeni "të fortë", përkundrazi ju zvogëlon dhe ju mpak në të ardhmen e afërt, e cila mund të kthehet në një rreth vicioz pa anë.

PËRSHTATI: MIMOZA GOLIKJA

Asambleja e Përgjithshme e OKB-së, NATO dhe OKB, dialog të gjerë përballë sfidave të sigurisë

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, Jens Stoltenberg mori pjesë në hapjen e sesionit të 78-të të Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara (UNGA) në Nju Jork, më 19 shtator 2023. Asambleja e Përgjithshme e këtij viti është e teta që z. Stoltenberg merr pjesë në krye të Aleancës.

Sekretari i Përgjithshëm, më 18 shtator 2023, u takua me presidentin turk, Recep Tayyip Erdogan, ku Stoltenberg vlerësoi përpjekjet e Turqisë, së bashku me OKB-në, për të ringjallur marrëveshjen e grurit të Detit të Zi. Ata diskutuan më tej shtimin e përpjekjeve të NATO-s në luftën kundër terrorizmit dhe rrugën e Suedisë drejt anëtarësimit në NATO.

Ndërsa në Nju Jork, Sekretari i Përgjithshëm u takua gjithashtu me një numër liderësh të tjerë botërorë dhe zyrtarë të lartë, përfshirë edhe Sekretarin e Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara Antonio Guterres, kryeministrin grek Kyriakos Mitsotakis, kryeministrin irakian Mohammed Shia' Al Sudani, ministrin egjiptian të Punëve të Jashtme Sameh Shoukry, ministrin e Punëve të Jashtme të Singaporit Vivian Balakrishnan dhe Jasem Al Budaiwi, Sekretar i Përgjithshëm i Këshillit të Bashkëpunimit të Gjirit.

Ndërsa më 21 shtator, z. Stoltenberg ishte i pranishëm në Këshillin për Marrëdhëniet me Jashtë mbi rëndësinë strategjike të lidhjes transatlantike dhe mbështetjen e vazhdueshme për Ukrainën.

NATO dhe OKB në bashkëpunim për ruajtjen e paqes dhe sigurisë

NATO dhe Kombet e Bashkuara (OKB) ndajnë një angazhim për ruajtjen e paqes dhe sigurisë ndërkombëtare. Të dy organizatat kanë bashkëpunuar në këtë fushë që nga fillimi i viteve 1990, në mbështetje të operacioneve të mbështetjes së paqes dhe menaxhimit të krizave. Kompleksiteti i sfidave të sotme të sigurisë ka kërkuar një dialog më të gjerë midis NATO-s dhe OKB-së. Kjo ka çuar në përfundim të bashkëpunimit dhe marrëveshjeve të ndërlidhjes midis stafit të dy organizatave, si dhe agjencive të specializuara të OKB-së.

NATO dhe Kombet e Bashkuara u themeluan të dyja në vitet 1940, pas Luftës së Dytë Botërore, për të ruajtur paqen dhe sigurinë. Traktati i Atlantikut të Veriut i NATO-s vepron brenda kornizës së Kartës së Kombeve të Bashkuara, përfshirë nenin 51, i cili përcakton të drejtën e natyrshme të mbrojtjes individuale ose kolektive të të gjitha vendeve anëtare të OKB-së.

Në shtator 2008, duke u mbështetur në përvojën e më shumë se një dekadë të punës së bashku, Sekretarët e Përgjithshëm të NATO-s dhe OKB-së ranë dakord të krijojnë një kornizë për konsultime dhe bashkëpunim të zgjeruar. Që nga nënshkrimi i kornizës së vitit 2008, bashkëpunimi ka vazhduar të zhvillohet në mënyrë praktike, duke marrë parasysh mandatin, ekspertizën, procedurat dhe aftësitë specifike të secilës organizate. Shkëmbimet dhe dialogu i rregullt në nivele të larta dhe të punës për çështjet politike dhe operacionale janë bërë një tipar standard i marrëdhënieve ndërinstitucionale. Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s i raporton rregullisht Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së për përparimin në operacionet e udhëhequra nga NATO të mandatuara nga OKB-ja dhe për vendimet e tjera kyçe të Këshillit të Atlantikut të Veriut, duke përfshirë në fushën e menaxhimit të krizave dhe në luftën kundër terrorizmit.

OKB-ja ftohet shpesh të marrë pjesë në takimet dhe samitet ministrore të NATO-s. Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s merr pjesë në Asamblesë të Përgjithshme të OKB-së dhe takimet e nivelit të stafit, që mbulojnë gamën e gjerë të bashkëpunimit dhe dialogut, zhvillohen çdo vit ndërmjet sekretariateve të NATO-s dhe OKB-së. Në vitin 2018, Sekretarët e Përgjithshëm ranë dakord të ripërtërijnë këtë angazhim për bashkëpunim dhe dialog të zgjeruar në fushat me interes të përbashkët, si përballimi i kërcënimit të paraqitur nga mjetet shpërthyes të improvizuara; ngritja e kapaciteteve dhe reforma e sektorit të mbrojtjes; mbrojtjen e civilëve; fëmijët dhe konfliktet e armatosura; Gratë, Paqja dhe Siguria; axhenda e Rinisë, Paqes dhe Sigurisë; dhe mbrojtja kibernetike. Në vitin 2010, NATO përforcoi marrëveshjet ekzistuese të ndërlidhjes, duke vendosur postin e Oficerit Ndërlidhës Civil të NATO-s në Kombet e Bashkuara, përveç atij të një Oficeri Ndërlidhës Ushtarak, i krijuar në 1999.

Nga operacionet e paqes tek konsultimet dhe bashkëpunimi i zgjeruar

Aftësitë dhe përvoja unike e NATO-s mund të jenë një burim i vlefshëm mbështetjeje për OKB-në, paqeruajtësit e së cilës veprojnë në mjediset gjithnjë e më sfiduese dhe të rrezikshme. Stafit i NATO-s dhe OKB-së kanë punuar për të ndërtuar bashkëpunimin praktik në këtë fushë. Në Samitin e Udhëheqësve të 2015-ës për Ruajtjen e Paqes, Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s u zotua të rrisë mbështetjen për OKB-në, veçanërisht në fushat e luftimit të pajisjeve shpërthyes të improvizuara (IED), trajnimit dhe gatishmërisë, duke mbështetur përpjekjet e OKB-së për t'u vendosur më shpejt dhe për të punuar më shumë nga afër në ndërtimin e kapaciteteve në vendet në rrezik, si me OKB-në ashtu edhe me BE-në. Në vitin 2020, NATO nisi një iniciativë për ngritjen e kapaciteteve të mbrojtjes, e cila ofron ekspertizë aleate për mbështetje për trajnimin e paqeruajtësve në fusha përfshirë luftimin e IED-ve, kujdesin mjekësor, TIK/komunikimet dhe vlerësimin e performancës. Paketa synon të forcojë aftësinë e OKB-së për të ngritur dhe mbështetur operacionet paqeruajtëse duke rritur performancën operacionale dhe sigurinë e paqeruajtësve të OKB-së. Ndërsa OKB-ja reformon qasjen e saj ndaj operacioneve të paqes, NATO do të vazhdojë të kërkojë se ku mbështetja e saj mund të sjellë ndryshim.

Kundër-terrorizmi: Strategjia globale e OKB-së kundër terrorizmit, konventat ndërkombëtare dhe protokollet kundër terrorizmit, së bashku me rezolutat përkatëse të Këshillit të Sigurimit të OKB-së ofrojnë kuadrin për përpjekjet e NATO-s për të luftuar terrorizmin. NATO punon ngushtë në nivele stafi dhe komiteti me Komitetin Kundër

Terrorizmit të OKB-së (OKB CTC) dhe Drejtorinë e saj Ekzekutive, si dhe me Task Forcën e Zbatimit të Kundër Terrorizmit dhe shumë nga organizatat përbërëse të saj. Dega e Parandalimit të Terrorizmit e Organizatës së OKB-së për Drogën dhe Krimin është gjithashtu një partner i rëndësishëm për NATO-n.

Mospërhapja: NATO po punon ngushtë me OKB-në dhe organizata të tjera ndërkombëtare për të luftuar përhapjen e armëve të shkatërrimit në masë (WMD) dhe për t'u mbrojtur kundër kërcënimeve kimike, biologjike, radiologjike dhe bërthamore. NATO kontribuon në punën e Komitetit të Këshillit të Sigurimit të OKB-së, i krijuar pas miratimit të Rezolutës 1540 (2004) të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara, e cila trajton kërcënimin ndaj paqes dhe sigurisë ndërkombëtare që vjen nga përhapja e armëve bërthamore, kimike dhe biologjike dhe mjetet e dorëzimit të tyre. Që nga viti 2004, Aleanca ka organizuar Konferencën Vjetore për Armët e Shkatërrimit në Masë (WMD), Kontrollin e Armëve, Çarmatimin dhe Mospërhapjen me pjesëmarrjen aktive të vendeve partnere dhe organizatave ndërkombëtare.

Ngjarja e fundit, e mbajtur në prill 2023 dhe e ndjekur nga Nënsekretari i Përgjithshëm dhe Përfaqësuesi i Lartë i OKB-së për Çështjet e Çarmatimit Izumi Nakamitsu, eksploroj se si aleatët dhe partnerët e NATO-s mund të forconin regjimet ekzistuese globale të kontrollit të armëve, kryesisht Traktatin e Mospërhapjes Bërthamore dhe Konventat e Armëve Kimike dhe Biologjike, gjatë një periudhe thellësisht sfiduese për kontrollin e armëve. Aleatët dhe partnerët e NATO-s përballesh me kërcënime të vazhdueshme nga shkeljet dhe tërheqjet e vazhdueshme të Rusisë nga marrëveshjet ndërkombëtare të kontrollit të armëve, rritja e shpejtë e arsenalit të saj bërthamor nga Kina pa asnjë transparencë, sfidat nga programet bërthamore iraniane dhe koreano-vepore, si dhe teknologjitë e reja si inteligjenca artificiale. NATO ka trajtuar gjithashtu zbatimin e Rezolutës 1540 në nivel rajonal dhe nën-rajonal, duke përfshirë programin e saj "Shkencë për Paqe dhe Siguri", dhe do të vazhdojë të trajtojë nevojën për ndihmë të vendeve partnere sipas kërkesës.

"Gratë, Paqja dhe Siguria": NATO mbetet e përkushtuar ndaj zbatimit të plotë të Rezolutës 1325 për "Gratë, Paqen dhe Sigurinë" dhe Rezolutat përkatëse, të cilat synojnë të promovojnë të drejtat e grave, të rrisin pjesëmarrjen e grave në parandalimin dhe përfundimin e konfliktit dhe të mbrojnë gratë dhe vajzat nga dhuna seksuale e lidhur me konfliktin. Në përputhje me politikën e zhvilluar nga aleatët e NATO-s, së bashku me partnerët në Këshillin e Partneritetit Euro-Atlantik (EAPC), është bërë përparim i rëndësishëm në zbatimin e qëllimeve të përcaktuara në këto Rezoluta.

Përfaqësuesja Speciale e Sekretarit të Përgjithshëm të NATO-s për "Gratë, Paqen dhe Sigurinë" i drejtohet rregullisht Këshillit të Sigurimit të OKB-së me rastin e Debateve të Hapura mbi "Gratë, Paqen dhe Sigurinë" dhe mbi dhunën seksuale të lidhur me konfliktin, duke theksuar punën e ndërmarrë nga NATO për zbatimin e rezolutës. Duke u bazuar në kuadrin e RKSKB 1325, NATO rishikoi politikën e saj për "Gratë, Paqen dhe Sigurinë" në vitin 2018, duke prezantuar parimet e politikave të integritetit, gjithëpërfshirjes dhe integritetit. NATO është angazhuar rregullisht me OKB-në për një sërë nismash, përfshirë Politikën e parë të NATO-s për "Parandalimin dhe Përgjigjen ndaj Shfrytëzimit dhe Abuzimit Seksual", e cila u miratua nga Udhëheqësit e NATO-s në Samitin e Brukselit 2021. Të dy organizatat kanë bashkuar gjithashtu përpjekjet për të hartuar Politikën e NATO-s për Luftimin e Dhunës Seksuale të Lidhur me Konfliktet, për të mbështetur mësimet e nxjerra dhe praktikatat e mira dhe për të promovuar zhvillimin e planeve kombëtare të veprimit për vendet anëtare të NATO-s.

"Mbrojtja e fëmijëve në konflikte të armatosura": NATO është e përkushtuar për zbatimin e Rezolutës 1612 të KS të OKB-së dhe rezolutat përkatëse për mbrojtjen e fëmijëve të prekur nga konflikti i armatosur. Në Samitin e Vilniusit të vitit 2023, liderët e NATO-s miratuan Politikën

e NATO-s për Fëmijët dhe Konfliktin e Armatosur për të siguruar që Aleanca është mjaft e përgatitur për të parandaluar, monitoruar, përgjigjur dhe raportuar për shkelje të rënda dhe shkelje të tjera serioze ose abuzime ndaj fëmijëve në të gjitha aspektet e Aleancës, operacionet, misionet dhe aktivitetet. Politika, e cila u bazua në ekspertizën e personelit të OKB-së në këtë fushë, kërkon të harmonizojë konsideratat politike dhe operacionale të NATO-s me përparimet në praktikatat dhe udhëzimet më të mira ndërkombëtare, si dhe me përparimin në Këshillin e Sigurimit të OKB-së në lidhje me fëmijët dhe konfliktet e armatosura. Ai gjithashtu siguron që Aleanca të vazhdojë të angazhohet me OKB-në gjatë të gjitha fazave të operacioneve dhe misioneve të NATO-s për të identifikuar dhe analizuar kërcënimet e mundshme. Ndërsa politika e vitit 2023 merr në konsideratë mësimet e nxjerra dhe praktikatat më të mira nga zbatimi i dokumentit të NATO-s të vitit 2015 "Mbrojtja e Fëmijëve në Konflikt të Armatosur - Rruga përpara", i cili u zhvillua në bashkëpunim të ngushtë me OKB-në dhe partnerët e tjerë dhe i miratuar nga Këshilli i Atlantikut të Veriut në mars 2015.

"Armët e vogla dhe të lehta": NATO mbështet zbatimin e Programit të Veprimit të OKB-së për Parandalimin, Luftimin dhe Çrrënjosjen e Tregtisë së Paligjshme të Armëve të Vogla dhe të Lehta (SALW), miratuar në korrik 2001 nga afro 150 vende, duke përfshirë të gjitha vendet anëtare të NATO-s. Aleanca gjithashtu merr pjesë në takimet e ekspertëve të OKB-së dhe në konferencat e rishikimit. Grupi i Punës Ad Hoc i NATO/EAPC për AVL-të dhe Veprimin ndaj Minave ofron një forum kyç për shkëmbimin e informacionit me organizata të tilla si OKB-ja për të përmirësuar koordinimin dhe për të shmangur dyfishimin e punës. Mekanizmi i Fondit të Mirëbesimit të NATO-s u krijua në vitin 1999 për të mbështetur vendet partnere në zbatimin e dispozitave të Konventës së Otavës (e njohur edhe si Konventa e Ndalimit të Minave kundër personelit) dhe tani shtrihet në fusha përfshirë asgjësimin e municioneve, armëve të vogla dhe reformën e mbrojtjes. Për më tepër, NATO mbështet vendet në zbatimin e Traktatit të Tregtisë së Armëve që hyri në fuqi në dhjetor 2014 përmes trajnimit dhe aplikimit të standardeve.

NATO ka punuar gjithashtu ngushtë me agjencitë e OKB-së për të zhvilluar standarde ndërkombëtare për menaxhimin e ciklit jetësor të municioneve, të tilla si Udhëzimet Teknike Ndërkombëtare të Municioneve. NATO ka publikuar udhëzime mbi integrimin gjinor në fushën e AVL-ve bazuar në standardet e zhvilluara nga OKB-ja sipas Standardeve Ndërkombëtare të Kontrollit të Armëve të Vogla dhe Rezolutës 1325. Aleanca gjithashtu përpjeket të mbështesë përpjekjet rajonale dhe nën-rajonale me OKB-në dhe partnerët përtej EAPC fushë në menaxhimin e AVL-ve, municioneve dhe mbetjeve shpërthyes të luftës. Në këtë kontekst, NATO zhvilloi disa kapacitete përmes Programit të saj "Shkencë për Paqe dhe Siguri". "Ndihmat në raste fatkeqësive": NATO gjithashtu bashkëpunon me OKB-në në mbështetje të operacioneve të ndihmës ndaj fatkeqësive. Nëpërmjet Qendrës Euro-Atlantike të Koordinimit të Reagimit ndaj Fatkeqësive (EADRCC), NATO bashkërendon përpjekjet për menaxhimin e pasojave me OKB-në dhe organe të tjera dhe ndan informacione mbi ndihmën për fatkeqësitë. Të gjitha detyrat e EADRCC kryhen në bashkëpunim të ngushtë me Zyrën e OKB-së për Koordinimin e Çështjeve Humanitare (UN OCHA), e cila ruan rolin parësor në koordinimin e operacioneve ndërkombëtare të ndihmës ndaj fatkeqësive. EADRCC është një mekanizëm koordinues rajonal, që mbështet dhe plotëson përpjekjet e OKB-së. Në rastin e një fatkeqësie që kërkon ndihmë ndërkombëtare, i takon vendeve anëtare dhe partnere të NATO-s që të vendosin nëse do të ofrojnë ndihmë, bazuar në informacionin e marrë nga EADRCC.

Siguria kombëtare dhe siguria shtetërore - ngjashmëritë dhe dallimet, çështje të rëndësishme për të sotmen dhe të ardhmen

N. KOL (R) MSC. KANAN HIMAJ

Siguria e shtetit dhe siguria e atdheut janë koncepte që shfaqen shpesh në studimet akademike dhe janë të përfshira në bazën ligjore të vendit dhe ndërkombëtare. Shpesh trajtohen edhe si sinonime, pavarësisht se ndaj vetëm një element, atë të sigurisë.

A janë vërtet koncepte identike? A kanë marrëdhënie që tregojnë dallime interpretuese? A ka diçka të përbashkët për këto shprehje që i lidh ato në përmbajtjen e tyre? Konsideratat e paraqitura në këtë shkrim synojnë identifikimin e ngjashmërive dhe dallimeve në interpretimin e koncepteve në fjalë. Rezultatet e vëzhgimeve të paraqitura tregojnë për dallime dhe ngjashmëri të rëndësishme interpretuese që vërtetojnë mundësinë e zbatimit të ndërthurjes në bazë të ligjit, jo aq shumë të shkencës.

Shqyrtimet e paraqitura tregojnë se dispozitat e ligjit që i imponon shtetit si organizatë politike theksojnë domosdoshmërinë e kujdesit maksimal për kundërveprimin dhe eliminimin e efekteve të simptomave, kërcënimeve dhe ngjarjeve të jashtëzakonshme, të dëmshme për të mirat e përbashkëta. Gjithashtu, ato lidhen me përdorimin e forcave dhe mjeteve që disponon shteti vetëm në bazë dhe brenda kufijve të ligjit të zbatueshëm universal, si në tërësi ashtu edhe në kushte që kërcënojnë sigurinë e qytetarëve kur rrethanat janë përtej aftësisë të tyre.

Konsideratat tregojnë se dyshimet interpretuese i kanë rrënjët në mungesën e një përkufizimi të qartë të sigurisë, të pranuar përgjithësisht nga specialistë të fushave dhe disiplinave të ndryshme shkencore. Pra, për të gjithë ata që merren me teori dhe praktikë që “siguria e atdheut” të lidhura ngushtë.

Siguria, në veçanti, është sot një koncept i përdorur gjerësisht, pasi shpreh me vend besimin e garantuar, një term që nuk është e mundur të shpjegohet në një mënyrë të pranuar botërisht. Kjo vjen si pasojë e faktit se është e një natyre të përgjithshme me një fushë të gjerë kuptimesh, interpretues “degëzues”.

Nuk ka dyshim se identifikimi i shtrirjes së këtij koncepti në aspekte të përzgjedhura çon në pamundësinë e arritjes së marrëveshjes dhe përpunimit të një përkufizimi universal nga përfaqësuesit e disiplinave të përmendura. Kjo ndikohet nga perceptimi i shfaqjes së përhershme të aspekteve të reja të sigurisë, gjë që çon në shumëfishimin e sferave të shqyrtimit të çështjes. Kjo është, nga njëra anë, një gjë e mirë, por nga ana tjetër, “ndarja e tyre e bën më të lehtë për autorët që lëvizin brenda sferës së ngushtë të interesave të tyre, ndërsa në të njëjtën kohë rezultojnë në humbjen e kontaktit me të tjerët në fushat e kësaj problematike.

Kjo rezultojnë në faktin se për shumë vite ka pasur një mungesë të vazhdueshme të përkufizimeve të pranuar botërisht në lidhje me sferën e sigurisë. Kjo gjendje bën që subjekte të ndryshme t’i qasen kësaj teme në mënyrë selektive. Siguria perceptohet dhe interpretohet ndryshe nga avokatët, ushtarët dhe oficerët e institucioneve përgjegjëse për sigurinë, madje edhe qytetarët. Megjithatë, nuk ka dyshim se “siguria i nënshtrohet ligjeve të lëvizjes së sistemeve shoqërore dhe si e tillë duhet të konsiderohet në mënyrë dinamike. Dinamizmi i kategorisë së sigurisë lidhet natyrisht me ndryshueshmërinë e kushteve mjedisore, përparimin qytetarë, sferat dhe shtrirjen e nevojave të subjekteve individuale.

Duke pranuar se siguria aktualisht është themeli i çdo aktiviteti njerëzor dhe pa u përpjekur të hierarkizohen disiplinat shkencore në kontekstin e adresimit të sigurisë, është e vështirë të mos pajtohemi se, duke pasur parasysh çështjet e dimensionit praktik të sigurisë, në radhë të parë ata të cilët duhet të pritet të japin një përkufizim të qartë të sigurisë. Fatkeqësisht, në bazë të ligjit nuk është përpunuar një përkufizim uniform i sigurisë, që duket të paktën e çuditshme në rrethanat e përhapjes së rregullore në të cilat ky koncept shfaqet në kontekste të ndryshme.

Megjithatë, ai mund të përcaktohet duke përdorur një sërë kriteresh, më të zakonshmet prej të cilave janë: nevoja, vlera, e mira, standardi i jetesës, ndërgjegjësimi, gjendja, procesi dhe fenomeni. Nga pikëpamja shkencore, e cila njëkohësisht ka një vlerë të madhe praktike, siguria mund të kuptohet si një sjellje e qëllimshme, komplekse dhe e organizuar e karakterizuar nga futja e ndryshimeve specifike të njëpasnjëshme dhe të lidhura me shkak, të manifestuara nga një nivel i pranueshëm i mbrojtjes së shëndetit, jetës së njerëzve dhe mallrat e nevojshme

për ekzistencën e tyre.

Rrethanat e paraqitura deri më tani rezultojnë që termat “siguri shtetërore” dhe “siguri kombëtare” të trajtohen si identike në literaturën akademike dhe në legjislacion. Në të njëjtën kohë, duhet theksuar se këto terma kanë qenë gjithmonë konfuze.

Le të hedhim një vështrim tani në disa qëndrime përfaqësuese për perceptimin e sigurisë kombëtare dhe të sigurisë së atdheut për të dhënë një përfundim të bazuar në to.

Siç theksohet nga mjaft analistë dhe studiues, siguria kombëtare shpreh aftësinë e shtetit dhe shoqërisë së tij për të siguruar kushtet e ekzistencës dhe zhvillimit të tij, integritetin territorial, pavarësinë politike, stabilitetin e brendshëm dhe cilësinë e jetës.

Nga ana tjetër, ata e përkufizojnë sigurinë kombëtare si “një gjendje reale e stabilitetit dhe sovranitetit të brendshëm, e cila pasqyron mungesën ose praninë e çdo kërcënimi” (në kuptimin e plotësisht të nevojave themelore ekzistenciale, të sjelljes së shoqërisë dhe trajtimit të vendit si një entitet sovran në marrëdhëniet ndërkombëtare).

Siguria kombëtare perceptohet pak më ndryshe nga Waldemar Kitler, i cili aktualisht punon në Fakultetin e Sigurisë Kombëtare në Universitetin e Studimeve të Luftës në Varshavë (Poloni), i cili beson se ajo përbën “një vlerë mbizotëruese midis qëllimeve të tjera kombëtare; ka të bëjë me asetet kombëtare të matura në terma të interesave jetike, interesave strategjike dhe humanitare; përcakton nivelin e lirisë në arritjen e këtyre qëllimeve”. Duhet të theksohet se ai e përkufizon sigurinë kombëtare si një proces që përfshin “përpjekje të shumta në fushën ndërkombëtare dhe marrëdhëniet e brendshme, si dhe ndërmarrjet mbrojtëse (në kuptimin e gjerë të fjalës) që synojnë krijimin e kushteve të favorshme për funksionimin e shtetit në arenën ndërkombëtare dhe përballimin e sfidave dhe kërcënimeve ndaj sigurisë kombëtare.

Siguria kombëtare “sigurohet duke marrë një sërë masash që garantojnë ekzistencën dhe zhvillimin kombëtar të qëndrueshëm e të patrazuar (shteti), duke përfshirë mbrojtjen e shtetit si institucion politik, mbrojtjen e individëve dhe shoqërisë si një tërësi, si dhe mjedisin nga kërcënimet që kufizojnë ndjeshëm funksionimin e tij ose dëmtojnë mallrat që i nënshtrohen mbrojtjes së veçantë.

Koncepti i sigurisë së atdheut përkufizohet në një mënyrë pothuajse të ngjashme ose identike me sigurinë kombëtare. Shumë studime shkencore tregojnë se siguria e shtetit “është një element i ekzistencës dhe zhvillimit të tij i përcaktuar nga raporti i potencialit të mbrojtjes me shkallën e kërcënimeve” ose “një shtet që krijon një ndjenjë të aftësisë së kombit për t’u zhvilluar si rezultat i mungesave e kërcënimeve të jashtme dhe të brendshme, si dhe aftësia për t’u mbrojtur nga këto rreziqe” dhe gjithashtu “një gjendje e përtuar si rezultat i mbrojtjes së organizuar dhe mbrojtjes kundër rreziqeve të jashtme dhe të brendshme të përcaktuara nga raporti i potencialit të mbrojtjes me shkallën e kërcënimeve”.

Megjithëse siguria kombëtare dhe siguria shtetërore përcaktohen në mënyra të ndryshme, frazat e zakonshme që i lidhin ato dhe shpjegojnë konceptin janë ato që përdoren në forma të ndryshme dhe i

referohen kryesisht “mungesës së kërcënimeve” ose “mbrojtjes nga rreziqet”, “kushti për vazhdimin dhe zhvillimin e shtetit” dhe “ndjenja (gjendja) e të mos qenit i kërcënuar”. Shumë studiues dhe akademikë vënë në dukje identifikimin e konceptit të “sigurisë shtetërore” me konceptin e “sigurisë kombëtare”. Kjo për shkak se “ka pak mundësi për të eliminuar një nga këto terma, pasi ato janë të rrënjësura në terminologjinë tonë dhe përdoren zakonisht. Natyrisht, siguria kombëtare, sipas parimeve të pranuar përgjithësisht, kuptohet gjerësisht, si një situatë e arritur si rezultat i mbrojtjes së organizuar siç duhet nga të gjitha rreziqet, duke përdorur forca dhe mjete nga fusha të ndryshme të veprimtarisë shtetërore.

Konsideratat e deritanishme të sigurisë shtetërore na lejojnë të pretendojmë se një nga detyrat kryesore të çdo vendi, është të garantojë sigurinë, të drejtën për të jetuar në paqe, sovranitetin, pavarësinë dhe paprekshmëria territoriale e atdheut. Në zbatimin e kësaj detyre shpreh funksioni mbrojtës i shtetit, bazuar në potencialin e tij moral, ekonomik dhe ushtarak. Përmbajtja e këtij funksioni është mbrojtja, d.m.th aftësia e shtetit për t’i rezistuar kërcënimeve më të rrezikshme, të cilat janë rreziqet e luftës.

Mund të konkludohet se “siguria e atdheut” (“siguria kombëtare”), pavarësisht dallimeve në identifikimin, zakonisht quhet: “një ndjenjë sigurie”, “mungesë e kërcënimeve”, “mbrojtje nga rreziqet”, “një dimension i ekzistencës dhe zhvillimit” dhe gjithashtu “një ndjenjë identiteti, partneriteti në mjedisin ndërkombëtar”.

Diskurset e paraqitura deri më tani tregojnë për ndërlidhjen e kombit dhe shtetit. Aq më tepër që sovraniteti në një shtet demokratik është kombi dhe atij i takon niveli më i lartë i pushtetit, i cili shpreh në të drejtën universale të votimit si pasojë e vlerësimit të veprimeve të autoriteteve politike. Megjithatë, është e rëndësishme që sot të kuptuarit klasik të një kombi si një grup njerëzish që flasin një gjuhë dhe që banojnë në një territor të përcaktuar ligjërish, të lidhur nga një e kaluar dhe kulturë e përbashkët, që ndajnë interesa të përbashkëta politike dhe ekonomike nuk korrespondon me realitetin. Ka shumë argumente se çështja e vendbanimit është dytësore dhe kriteret kryesore janë ndjenja e afinitetit etnik, gjuha dhe kultura e përbashkët, traditat dhe ndonjëherë edhe feja.

Dhe këtu lind pyetja: çfarë është një shtet? Përgjigjja nuk duket të jetë e ndërlikuar, pasi një shtet nuk është gjë tjetër veçse një organizatë politike që mbulon një territor të caktuar me popullsinë e tij, që zotëron autoritet sovran. Ajo që është e rëndësishme në këtë kontekst është se përkatësia në një shtet është e natyrës shtrënguese dhe formalizohet nga institucioni i shtetësisë, e cila mund të fitohet duke lindur nga prindër shtetas të një shteti të caktuar ose duke lindur në territorin e një vend të caktuar. Ajo shoqërohet me domosdoshmërinë e qytetarëve të saj për të pranuar rregullat ligjore në fuqi, sanksionet dhe mundësinë për të zbatuar respektimin e ligjit në përputhje me rendin juridik në një shtet të caktuar. Duhet theksuar gjithashtu se vendi është i pajisur me “atribute të pushtetit suprem për të mbrojtur nga rreziqet e jashtme dhe të brendshme, duke i siguruar komunitetit që banon në territorin e tij, i përbërë nga

grupe të ndërvarura me interesa të diferencuara, me kushte të favorshme ekzistence për forcën e pozicionit të tyre ekonomik dhe ndikimi politik.

Gjithashtu, territori shpesh ndryshon si rezultat i luftërave dhe traktateve. Në mënyrë të ngjashme, shoqëria është gjithashtu subjekt i këtyre ndryshimeve, të cilat mund të lëvizin nga një shtet në tjetrin si rezultat i marrëveshjeve vullnetare ose të imponuara. Të gjithë faktorët shkaksorë i atribuohen në fund të fundit qëllimit të shtetit, i cili është e mira e qytetarëve të tij dhe siguria e veprimtarive të tyre jetësore. Këto përgjegjësi shtetërore janë të lidhura ngushtë me objektivat e funksionimit të shtetit, të cilat përfshijnë në veçanti: integritetin territorial; pavarësinë politike dhe lirinë e veprimit; cilësinë e jetës për qytetarët; krijimin e bazës për prosperitetin dhe zhvillim në të gjitha sferat e mundshme të funksionimit të shtetit.

Shteti, në shqetësimin e tij për sigurinë e tij, përcakton një sërë vlerash të brendshme që ai beson se duhet të mbrohen nga rreziqet dhe miraton një grup masash përkatëse për t’i siguruar këto vlera nga të gjitha llojet e kërcënimeve. Masat e politikës së sigurisë kombëtare janë të ndryshme, në varësi të natyrës, madhësisë dhe fuqisë së rreziqeve ndaj vlerave të tilla që konsiderohen të rëndësishme për mbijetesën dhe zhvillimin e shtetit, mund të jenë ndërmarrje që kryhen në funksion të brendshëm të vendit, si forcimi i ushtrisë dhe zhvillimit të tij, aftësitë ekonomike, si dhe masat e tjera si pjesë e funksionit të jashtëm (ndërkombëtar).

Siguria i referohet vendit si një kategori publike dhe ka të bëjë me situatën në zonën e përcaktuar nga kufijtë shtetërorë, duke lejuar funksionimin e duhur dhe të sigurt të objekteve shtetërore dhe të njerëzve që jetojnë në atë territor. Ai duhet të perceptohet si një proces i vazhdueshëm, që pëson ndryshime si në shtrirje ashtu edhe në cilësi. Nga pikëpamja e çështjes në diskutim, është më e përshtatshme që siguria të konsiderohet si një kusht i përtuar si rezultat i mbrojtjes së organizuar nga kërcënimet e jashtme dhe të brendshme, të përcaktuara nga raporti i potencialit të mbrojtjes me shkallën e kërcënimeve.

Sado që të merret në konsideratë siguria e vendit, duket e arsyeshme të theksohet se ajo duhet të trajtohet nga prizmi i interesit kombëtar, pasi pavarësisht nga epoka dhe sistemi, sjelljen e shtetit në arenën ndërkombëtare e drejtojnë dy motive parësore. E para është vullneti për të mbijetuar, d.m.th. për të ruajtur ekzistencën, në shkallë të ndryshme identitetin e vet, do të thotë ruajtja e sovranitetit dhe integritetit të tij territorial.

Doktrina e së drejtës dallon veçmas konceptet e sigurisë së shtetit dhe sigurisë kombëtare, gjë që lejon konkluzionin se arsyeja për një status quo të tillë mund të jetë vetëm diferencimi gjuhësor. Kjo është edhe më e rëndësishme pasi kombi identifikohet me organizatën shtetërore të krijuar prej tij dhe vlerat e mbrojtura përfshijnë jo vetëm vendin si institucion politik sundues, por edhe kombin me kulturën dhe identitetin e tij. Sigurimi i interesave kombëtare identifikohet si qëllimi dhe motivi kryesor i veprimeve të shtetit. Konteksti janë marrëdhëniet me shtetet e tjera. Kategorizimi i treguar nuk duhet të krijojë përshtypjen se llojet individuale të sigurisë mund të konsiderohen të izoluar nga njëra-tjetra.

Siguria e shtetit (siguria kombëtare), pavarësisht dallimeve identifikuese që shfaqen, zakonisht përkufizohet si: mungesa e kërcënimeve ose mbrojtjes nga rreziqet. Kështu, në një “mjedis në ndryshim, siguria duhet të përfshijë të gjitha aspektet, jo vetëm kërcënimet ushtarake të kuptuara ngushtë që formulojnë qëllimin e sigurisë në kuptimin e sigurisë së vendit. Siguria kombëtare është “vlera më e rëndësishme, nevojat kombëtare dhe qëllimet prioritete të funksionimit të shtetit për individët dhe grupet shoqërore. Ai rrjedh nga kategoria e nevojave dhe interesave ekzistenciale të individëve dhe komuniteteve që krijuan shtetin për të garantuar sigurinë e tyre. Siguria, nga ana tjetër, nuk është gjë tjetër veçse një proces i brendshëm dhe i jashtëm i kuptuar objektivisht, i lidhur me funksionimin e pa kërcënuar të asaj që përbën shteti në një kohë të caktuar, në të gjitha sferat e funksionimit të tij si organizatë. Mund të konkludohet gjithashtu se, nga pikëpamja praktike, termat “siguri kombëtare” dhe “siguri shtetërore” përdoren në mënyrë të ndërsjellë dhe shihen si identikë, gjë që ka baza historike dhe ligjore.

Me këtë konsideratë janë edhe puna studimore dhe shkencore e institucioneve akademike dhe shtetërore për sa i përket problemeve të dokumenteve të rëndësishme dhe ligjor të Shtetit Shqiptar, të cilët kanë bërë progres në përcaktimin e termave të koncepteve të shëndosha të vlerësimit të tyre.

"Është koha për të rregulluar Inteligjencën Artificiale si makinat dhe drogat"

Në një seancë dëgjimore të nënkomisionit të Senatit dhe në një intervistë, Presidenti i Microsoft Brad Smith miratoi idenë e një regjimi federal licencimi dhe një agjencie të re për të rregulluar platformat e fuqishme të AI-së, një pozicion që e vë atë në kundërshtim me 'Google' dhe disa gjigantë të tjerë të teknologjisë, të cilët më mirë do të shihnin udhëzime vullnetare me ndëshkime të kufizuara për krijuesit e teknologjisë së inteligjencës artificiale.

Me Kongresin në një stuhë dëgjimesh mbi AI-në, Smith është ndër udhëheqësit e teknologjisë që priten në një seancë me dyer të mbyllura me udhëheqësin e shumicës së Senatit Chuck Schumer, së bashku me Elon Musk të Tesla-s, Mark Zuckerberg nga Meta, Sam Altman nga OpenAI dhe Satya Nadella, gjithashtu nga Microsoft.

"Një regjim licencimi ka të bëjë kryesisht me sigurimin e një baze të caktuar sigurie, aftësie", - tha Smith. "Ne duhet të dëshmojmë se mund të vozisim para se të marrim patentë. Nëse ne vozisim pa kujdes, mund ta humbasim atë. Ju mund të aplikoni të njëjtat koncepte, veçanërisht për përdorimet e AI-së që do të implikojnë sigurinë."

Smith dëshmoi të martën në Senat në mbështetje të një kuadri rregullator të propozuar nga Sens. Richard Blumenthal (D-Conn.) dhe Josh Hawley (R-Mo.), që do të krijonte një entitet licencues për modelet e sofistikuar ose potencialisht të rrezikshme të AI-së. Korniza gjithashtu kërkon që kompanitë të mbahen përgjegjëse kur modelet e tyre të AI-së "shkelin privatësinë, shkelin të drejtat civile ose shkaktojnë dëme të njohura".

Ekzekutivi i Microsoft tha për 'POLITICO Tech' se vetëm sistemet e rrezikshme të AI-së duhet të kërkojnë licenca dhe se marrja e një licence nuk duhet të jetë tepër e komplikuar, kërkon kohë ose kosto të lartë. Por ai pret që Microsoft dhe OpenAI, në të cilat Microsoft është një investitor kryesor, t'i nënshtrohen rregullave të licencimit dhe kompania është "e përgatitur për të praktikuar atë që predikojmë".

Ai i tha 'POLITICO Tech' se është një "qasje e arsyeshme" që Kongresi duhet të ndërmarrë si "hapin e parë" dhe më pas "të vazhdojë ta shtojë atë shpejt".

"Ne jemi një industri që ka qenë e ngadaltë për të kuptuar se

ligji dhe rregullorja mund ta bëjnë një treg më të mirë, nëse ndiqet në një mënyrë praktike dhe të ekuilibruar", - tha Smith. "Por sot, kur flas me njerëz në sektorin e teknologjisë, ata po mendojnë, me ndoshta pak më shumë përvojë dhe shpresoj edhe pak më shumë mençuri sesa kishim një dekadë më parë."

Smith pranoi se Kongresi nuk kishte gjasa të miratonte ndonjë legjislacion të madh të AI-së këtë vit, por tha se ai ishte optimist që rregullimi do të vinte përfundimisht, ndoshta vitin e ardhshëm ose "përtej". Smith pretendon se produkte të tjera që paraqesin një

rrezik të mundshëm sigurie janë rregulluar prej kohësh: automjetet motorike, barnat me recetë dhe ushqimi, për të përmendur disa, dhe ai beson se më shumë drejtues të teknologjisë kanë pranuar idenë se inteligjenca artificiale do të duhet t'i përmbahet niveleve të ngjashme të mbikëqyrjes.

Në rastin e rregullimit të AI-së, Smith bëri që industria të luante një rol të madh në shkrimin e rregullave.

Në fillim të këtij viti, Microsoft ishte një nga shtatë kompanitë që nënshkruan udhëzimet vullnetare të sigurisë të lëshuara nga Shtëpia e Bardhë. Tetë kompani të tjera të teknologjisë nënshkruan premtimin të martën, duke përfshirë Adobe, IBM dhe Palantir. Smith sugjeroi që procesi ofron një model për entitetet e tjera qeveritare për t'iu qasur rregullimit të AI-së.

Shtëpia e Bardhë i dha Microsoft, Google, Anthropic dhe OpenAI një muaj pas një takimi në maj për të sugjeruar udhëzimet e tyre, tha Smith. Zyrtarët e administratës më pas rishikuan fushat e tyre dhe u thanë se ku duhej të bënin më shumë. Udhëzimet përfundimtare u nënshkruan në korrik.

"Përdor industrinë për të ofruar një pamje fillestare të asaj që është e mundur në mënyrë që të jetë praktike. Por mos e merrni fjalën tonë të parë si fjalën e fundit", - tha Smith. "Mendoj se është e drejtë që njerëzit në qeveri të na shtojnë të shkojmë më larg. Kështu ndodhi në Shtëpinë e Bardhë. Mendoj se do të shohim diçka të ngjashme në Kongres dhe në kryeqytete të tjera anembanë botës."

Ata që punojnë nga shtëpia do të jenë të parët që do të humbasin punën për shkak të AI-së

Njerëzit që punojnë nga shtëpia janë më të rrezikuar nga humbja e punës për shkak të inteligjencës artificiale (AI), kanë paralajmëruar akademikët e Oksfordit.

Profesorët Carl-Benedikt Frey dhe Michael Osborne, të dy nga Universiteti i Oksfordit, paralajmëruan në një draft dokument se detyrat "në distancë" që mund të kryeshin jashtë zyrës ishin më të lehtë për t'u automatizuar.

Prof Frey tha: "Tani duket se AI-ja mund të jetë në gjendje të zëvendësojë punën njerëzore në shumë mjedise virtuale, që do të thotë se nëse një detyrë mund të kryhet nga distanca, ajo gjithashtu mund të automatizohet potencialisht".

Punonjësit me bazë në zyrë janë më të vështirë për t'u zëvendësuar sepse AI-ja përpiket të përsërisë vlerën e një bisede ose takimi në jetën reale, tha ai.

Ai tha: "Ndërveprimet personale mbeten të vlefshme dhe ndërveprime të tilla në jetën reale nuk mund të zëvendësohen lehtësisht".

Gjetjet mund t'i nxisin punëtorët që po luftojnë kthimin në zyrë ta rimendojnë këtë. Kompanitë, duke filluar nga 'Disney' dhe 'Facebook' tek 'Lloyds' dhe 'Goldman Sachs', kanë kërkuar kthimin e stafit në zyrë, por kanë hasur në rezistencë në disa raste.

Profesorët Frey dhe Osborne kanë studiuar AI-në për më shumë se një dekadë dhe parashikuan në vitin 2013 se automatizimi do të çonte në humbjen e qindra miliona vendeve të punës, duke vënë në rrezik deri në 47 për qind të të gjitha roleve në SHBA. Kërcënimi i AI-së tashmë ka shkakuar përçarje të konsiderueshme në vendet e punës në mbarë botën. Mijëra aktorë dhe shkrimtarë kanë hyrë në grevë në 'Hollywood', mes frikës se rolet e tyre mund të zëvendësohen nga robotët ose avatarët dixhitalë.

Shfaqja e mjeteve të reja të fuqishme si ChatGPT i OpenAI-së ka çuar në pretendimet se humbjet e vendeve të punës në një shkallë të gjerë janë të pashmangshme.

Mjetet e reja mund të përmbledhin e-mailat, të shkruajnë

Ritmi i shpejtë i përparimit në zhvillimin gjenerues të AI-së vë në rrezik më shumë vende pune

Shkrimtarët dhe aktorët në industrinë e argëtimit në SHBA kanë protestuar mes frikës se AI mund të dëmtojë jetesën e tyre

ese dhe të bisedojnë në një mënyrë të frikshme njerëzore, si dhe të bëjnë rekomandime dhe të përpilojnë kërkime.

Në punimin e ri, profesorët Frey dhe Osborne thanë se chatbot-et e reja mund të kryejnë detyra që më parë nuk mendoheshin të mundshme për makinat, ato që "më parë kërkonin inteligjencë sociale njerëzore".

Tani robotët janë në gjendje të negociojnë, bindin dhe analizojnë gjuhën.

Punë që nuk rrezikohen nga AI-ja dhe që paguajnë pagat më të larta

Onkolog, ortodont, pediatër, gjyqtar, politikan, operator i pajisjeve të asfaltimit, CEO, inxhinier, kirurg, mami, punonjës i linjës ajrore, konsulent biznesi, punëtor ndërtimi, drejtues vinçi, shtrues tubash, mekanik, konik, operator, terapist, marangoz, trajner personal, operatorë, gurgdhendës, hidraulik, suvatues, etj., janë disa nga profesionet që AI-ja nuk do të mund t'i zëvendësojë në të ardhmen.

Një numër rolesh që akademikët e Oksfordit më parë nuk mendonin se mund të automatizoheshin tani janë në rrezik. "Fusha e mundshme e automatizimit është zgjeruar në atë që shumë ndërveprime sociale virtuale tani mund të automatizohen", - tha raporti, që do të botohet në "Brown Journal of World Affairs".

Prof Frey tha se ndërsa prodhimi aktual i makinerive të AI-së ishte mbresëlënëse, ata ishin ende të prirur të krijonin gjërat në atë që njihet si "halucinacione".

Në afat të shkurtër, Prof Frey dhe Osborne thanë se ChatGPT dhe robotët e tjerë gjenerues kishin më shumë gjasa të përmirësonin produktivitetin në punët krijuese, në vend që të zëvendësonin punëtorët me shumicë.

Ata shtuan se përhapja e robotëve të AI-së në vendin e punës do të vuante nga "kthimet në rënie", duke pasur parasysh koston e funksionimit të fuqisë kompjuterike të nevojshme për mirëmbajtjen e këtyre modeleve.

Si po e shkatërrojmë shtëpinë tonë

Çfarë po i ndodh tokës: Njerëzit kanë tejkaluar gjashtë nga nëntë kufijtë për ta mbajtur Tokën të banueshme

Shoqëritë e përparuara njerëzore u shfaqën gjatë një periudhe të paprecedentë stabiliteti në Tokë. Gjatë 12 000 viteve para Revolucionit Industrial, temperatura e sipërfaqes së planetit tonë varioi me më pak se 1 ° Celsius mbi ose nën mesataren për të gjithë atë periudhë. Si rezultat, jeta, si njerëzore ashtu edhe e egër, lulëzoi.

Por gjatë dy shekujve të fundit, njerëzimi ka rritur në mënyrë dramatike përqendrimin e gazit serrë në atmosferë, duke na shtyrë jashtë kësaj zone klimatike “të sigurt”; jashtë kushteve për të cilat është projektuar qytetërimi.

Fatkeqësisht për ne, ndryshimi i klimës përfaqëson vetëm një nga nëntë kufijtë kritikë planetarë, të cilët veprimet e pakujdesshme të specieve tona rrezikojnë t'i destabilizojnë dhe tejkalojnë në mënyrë të rrezikshme.

Kjo është ajo me të cilën ne njerëzit përballemi si sfida e madhe për të ardhmen tonë të përbashkët: Nëse e mbajmë Tokën brenda hapësirës së sigurt të funksionimit të kufijve planetarë dhe punojmë dhe integrohemi brenda kufijve të peizazheve të saj, njerëzimi dhe bota mund të lulëzojnë. Por nëse i shkelim këto kufij të përcaktuar shkencërisht, do ta vendosim veten në një zonë rreziku, ku edhe veprimet e vogla mund të shkaktojnë rezultate katastrofike.

Aktivitetet njerëzore kanë bërë që Toka të tejkalojë gjashtë nga nëntë kufijtë e nevojshëm për mbajtjen e planetit të shëndetshëm, duke e shtyrë mjedisin “jashtë hapësirës së sigurt të funksionimit për njerëzimin”, - paralajmërojnë shkencëtarët në një studim të ri të botuar javën e kaluar në “Science Advances”.

Aftësia e Tokës për të mbështetur shoqërinë njerëzore varet nga nëntë “kufijtë planetarë” kryesorë, ose sistemet globale që janë tregues kryesorë të shëndetit të saj.

Në vitin 2009, u publikua Korniza e Kufijve Planetarë, e cila përvijoi nëntë procese kyçe, të ndikuar nga njerëzimi, që kërcënojnë stabilitetin e të gjithë Sistemit të Tokës.

Nëntë kufijtë planetarë që njerëzimi duhet t'i respektojë për ta mbajtur planetin të banueshëm

Korniza e Kufijve Planetarë (përditësuar së fundi në 2015) përcakton nëntë procese kryesore të Sistemit të Tokës dhe vendos kufij të sigurt për aktivitetet njerëzore. Ata janë:

Ndryshimet klimatike: Rritja e përqendrimeve të gazeve serrë në atmosferë po çon në rritjen e temperaturave globale. Ne kaluam kufirin e sigurt prej 350 pjesë për milion të CO₂ në 1988. Deri në vitin 2020, nivelet ishin 417 ppm.

Entitete të reja: Një nga kufijtë planetarë më të pakapshëm, entitetet e reja i referohen kimikateve, materialeve dhe substancave të tjera të reja të dëmshme (siç është plastika), si dhe substancave që ndodhin natyrshëm si metalet e rënda dhe materialet radioaktive të çliruara nga aktivitetet njerëzore. Ne çlirojmë dhjetëra mijëra substanca sintetike në mjedis çdo ditë, shpesh me efekte të panjohura. Këto rreziqe janë ilustruar nga rreziku që paraqet CFC-të për shtresën e ozonit, ose nga DDT për biodiversitetin.

Hollimi i ozonit stratosferik: Hollimi i O₃ në stratosferë si rezultat i ndotësve kimikë u zbulua për herë të parë në vitet 1980 dhe çoi në Protokollin e Montrealit të vitit 1987 mbi Substancat që Hollojnë Shtresën e Ozonit. Shtresa e ozonit tani po tregon shenja rikuperimi.

Aerosolet atmosferike: Ndotja nga aerosolet atmosferike është një fatkeqësi për shëndetin e njeriut dhe gjithashtu mund të ndikojë në sistemet e qarkullimit të ajrit dhe oqeanit që ndikojnë në klimën. Për shembull, ndotja e rëndë me aerosol

mbi nënkontinentin Indian mund të bëjë që sistemi i monsonit të kalojë papritur në një gjendje më të thatë.

Acidifikimi i oqeanit: Rritja e niveleve të CO₂ atmosferike po rrit aciditetin e oqeanëve të botës, duke paraqitur një rrezik të madh për biodiversitetin detar dhe veçanërisht për jovertebrorët, predha e të cilëve treten në ujërat acidike.

Rrjedhat biogjeokimike: Ne kemi ndryshuar thellësisht ciklet natyrore të azotit dhe fosforit të planetit duke aplikuar këto lëndë ushqyese jetike në sasi të mëdha në tokën bujqësore, duke çuar në rrjedhje në ekosistemet fqinje.

Përdorimi i ujërave të ëmbla: Bujqësia, industria dhe një popullsi globale në rritje po ngarkojnë gjithnjë e më shumë ciklin e ujërave të ëmbla, ndërsa ndryshimet klimatike po ndryshojnë modelet e motit, duke shkakuar thatësi në disa rajone dhe përmbajtje në të tjera.

Ndryshimi i sistemit të tokës: Ndryshimet në përdorimin e tokës, veçanërisht shndërrimi i pyjeve tropikale në tokë bujqësore, kanë një efekt të madh në klimë për shkak të ndikimit në përqendrimet e dioksidit të karbonit në atmosferë, në biodiversitetin, ujërat e ëmbla dhe reflektimin e sipërfaqes së Tokës.

Integriteti i biosferës: Integriteti funksional i ekosistemeve është një kufi planetar thelbësor për shkak të shumë ekosserviseve që ato ofrojnë, nga pjalmimi te ajri dhe uji i pastër. Shkencëtarët janë të shqetësuar për rënien e shpejtë të popullatave të bimëve dhe kafshëve, degradimin e ekosistemeve

dhe humbjen e diversitetit gjenetik që mund të prishë shërbimet thelbësore të biosferës.

Së bashku, stabiliteti i këtyre nëntë proceseve është thelbësor për ruajtjen e atmosferës së Tokës, oqeanëve dhe ekosistemeve në ekuilibrin delikat që ka lejuar qytetërimet njerëzore të lulëzojnë. Megjithatë, këto janë gjithashtu proceset që aktivitetet njerëzore kanë ndikuar më thellë.

Nga këto nëntë kufij, njerëzit i kanë kaluar gjashtë: ndryshimi i klimës, integriteti i biosferës (i cili përfshin biodiversitetin), disponueshmërinë e ujërave të ëmbla, përdorimin e tokës, ndotjen e lëndëve ushqyese dhe entitete të reja (që do të thotë ndotje e krijuar nga njeriu, si mikroplastika dhe mbetjet radioaktive). Vetëm kategoritë e acidifikimit të oqeanit, ndotjes së ajrit dhe varfërimit të ozonit mbeten brenda kufizimeve.

Këta kufij nuk janë “pika kthese” nga të cilat është e pamundur të ktheheni. Në vend të kësaj, ata sinjalizojnë ndikimin e njerëzve në mjedis, thonë shkencëtarët.

“Kalimi i gjashtë prej nëntë kufijve nuk është një garanci e fatkeqësisë”, - thotë Elizabeth Claire Alberts nga Mongabay. “Është një thirrje zgjimi; është si presioni juaj i gjakut. Nëse presioni juaj i gjakut është 120 mbi 80, kjo nuk do të thotë domosdoshmërisht se do të keni një atak në zemër. Por ju tregon se rreziku është shumë i lartë dhe ju duhet të përipieni ta ulni atë poshtë.”

Grupi ndërkombëtar i shkencëtarëve që kreu hulumtimin, i cili bazohet në 2000 studime, e quan atë “kontrollin e parë shkencor shëndetësor për të gjithë planetin”. Ata thonë se gjetja më

shqetësuese është se të katër kufijtë biologjikë, të cilët mbulojnë gjallesat, janë tashmë në ose afër niveleve më të rrezikshme.

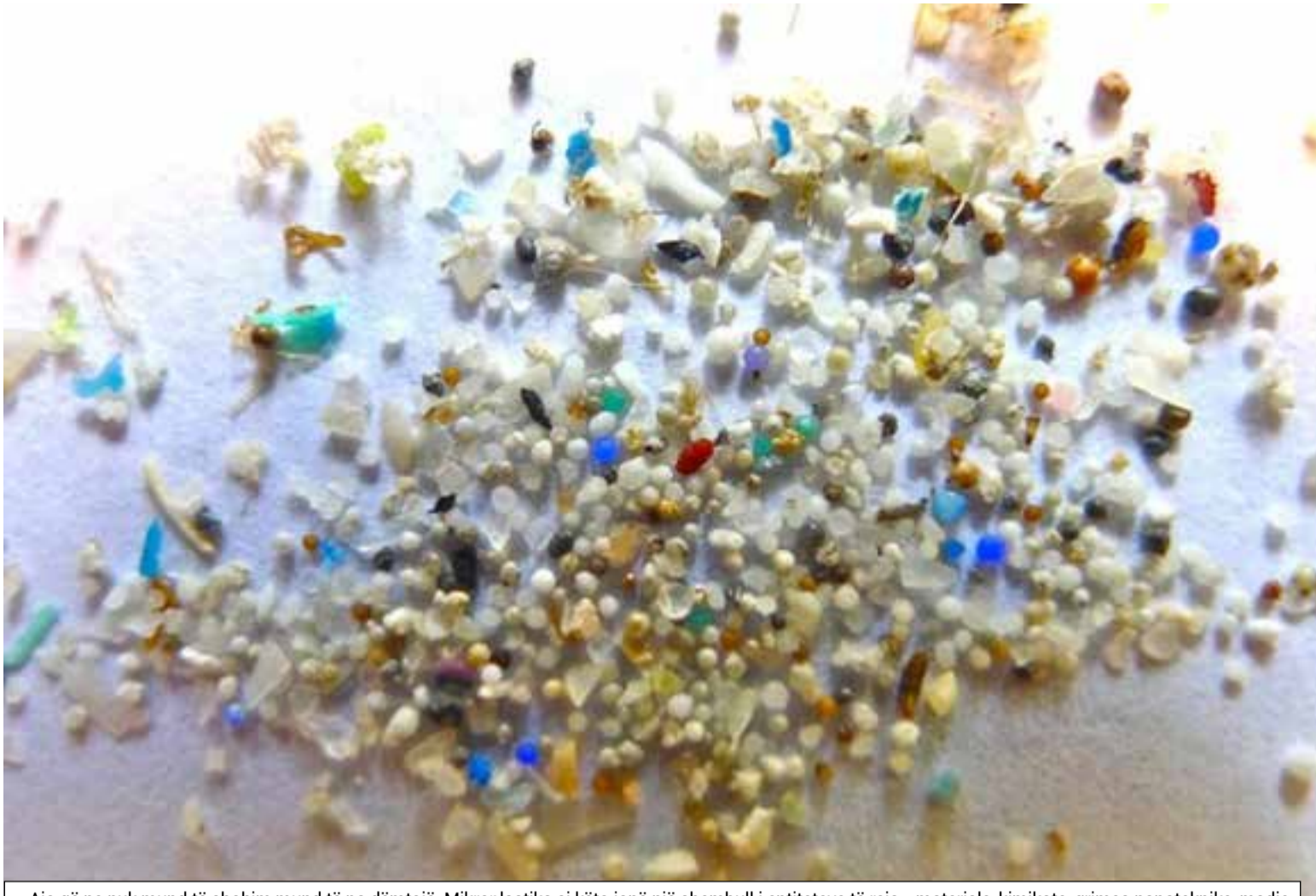
Vlen të përmendet ashpërsia e ndotjes me lëndë ushqyese, përkatësisht teprica e fosforit dhe azotit në ujërat e Tokës. Këta dy elementë përdoren gjerësisht si plehra të korrave dhe shkaktojnë probleme si lulëzimi i algave dhe zonat e vdekura të oqeanit kur ato lëshohen në mënyrë të rastësishme në ekosisteme.

Studimi thekson se këta nëntë faktorë janë të gjithë të ndërthurur thellë. Në simulime, minimi i një faktori, si klima, minoi të tjerët, siç është biodiversiteti. Megjithatë, forcimi i njërit ndihmoi të tjerët, nga ana tjetër. Për shembull, pastrimi i tokës dhe kthimi i pyjeve në nivelet e fundit të shekullit të 20-të do të ruante më shumë dioksid karboni që ngroh planetin në lëndën bimore, duke ndihmuar në adresimin e ndryshimeve klimatike.

“Unë mendoj se është një sfidë t’u shpjegosh njerëzve se si ndërveprojnë këto gjëra”, - thotë Victor Galaz nga Qendra e Qëndrimit të Stokholmit, i cili fokusohet në qeverisjen e klimës dhe nuk ishte i përfshirë në studim.

Korniza e kufijve planetarë vendos çdo prag bazuar në atë që do t’i mbante kushtet e planetit të ngjashme me atë se si ishin gjatë epokës para-industriale - periudhës 10 000-vjeçare të historisë njerëzore, përpara se shoqëria të fillonte djegien e sasive masive të lëndëve djegëse fosile.

Megjithatë, shumica e matjeve aktuale të përdorura në studim janë pak më të larta se nivelet para-industriale për të pasqyruar aftësinë e

Ajo që ne nuk mund të shohim mund të na dëmtojë: Mikroplastika si këto janë një shembull i entiteteve të reja - materiale, kimikate, grimca nanoteknike, madje edhe forma të reja jete, të krijuara nga njerëzit dhe të lëshuara në mjedis, shpesh me efekte të panjohura. Njësitë e reja mund të përfaqësojnë një kufi të tretë bërthamor, përveç klimës dhe biodiversitetit, për shkak të potencialit për një fatkeqësi globale që rezulton nga një substancë e krijuar nga njeriu që, për shembull, ndikoi në fertilitetin e kafshëve dhe njerëzve.

natyrshme të Tokës për t'u përshtatur me faktorët stresues. Për shembull, nivelet e dioksidit të karbonit para Revolucionit Industrial matën 280 pjesë për milion, por numri i përdorur si kufi planetar është 350 pjesë për milion. Mesatarja globale e dioksidit të karbonit ka arritur në më shumë se 419 pjesë për milion.

“Ne e dimë me siguri se njerëzimi mund të lulëzojë në kushtet që kanë qenë këtu për 10 000 vjet”, - tha Richardson për “The Guardian”. “Ne nuk e dimë se mund të lulëzojmë nën ndryshime të mëdha, dramatike, dhe ndikimet e njerëzve në sistemin e Tokës në tërësi po rriten ndërsa flasim.”

Shkencëtarët përcaktuan për herë të parë kufijtë planetarë në vitin 2009, kur ata raportuan se tre prej tyre tashmë ishin tejkaluar, dhe përditësuara kornizën në 2015.

Përditësimi më i fundit i këtij viti është i pari që vendos kufizime numerike për të gjithë kufijtë, pasi më parë ishin të papërcaktuara. Për shembull, dokumenti përfshin detaje të reja se si të vlerësohet “integriteti funksional”, ose produktiviteti i bimëve, i cili është një nga faktorët në kufirin e integritetit të biosferës. Ata parashtrajnë se për të qëndruar në një nivel të shëndetshëm, njerëzit duhet të përdorin jo më shumë se 10 për qind të biomasës bimore, por aktualisht, ne përdorim rreth 30 për qind, për ushqim dhe karburant. Para Revolucionit Industrial, kjo shifër ishte 2 për qind, raporton “Scientific American”.

Fatkeqësisht, kjo përbën një problem për ata që shpresojnë të adresojnë ndryshimin e klimës, duke ripërdorur sasi të mëdha biomasash për karburant. Përdorimi i më shumë lëndëve bimore për energji do të rezultonte në shtimin e shpyllëzimit dhe humbje të mëtejshme të biodiversitetit.

Megjithatë, kjo nuk do të thotë se njerëzimi ka humbur të gjitha zgjidhjet e mundshme për të luftuar trajektoren e tmerrshme të Tokës. Në fakt, ai që përmirëson kufirin, kufiri i ozonit, po rimëkëmbet falë përpjekjeve të kombinuara globale të iniciuara nga Protokollit i Montrealit në 1987, sipas studiuesve, të cilët thonë se kjo shkallë ndryshimi të koordinuar është e nevojshme për të adresuar kategoritë e tjera.

“Nga pikëpamja e politikës, ne nuk kemi nevojë për më shumë informacion për të vepruar”, - i thotë Galaz Scientific American.

Ndryshimi i klimës, më i njohuri nga nëntë kufijtë planetarë në të cilët po shkelim, ofron një shembull të mirë se si funksionon ky proces ekuilibri. Sot, “ne jemi në rrezik për të shkaktuar kthesën e elementeve në Sistemin e Tokës drejt një ‘Toke të nxehtë’ nga e cila do të ishte shumë e vështirë të rikuperohej në klimën para-industriale”, - shpjegoi Steven Lade, një studiues i Qendrës së Rezistencës së Stokholmit. Megjithatë, “me dekarbonizimin e shpejtë ne mund të arrijmë një ‘Tokë të Stabilizuar’”, - shtoi ai, duke ruajtur klimën tonë brenda dritares së sigurt të kushteve në të cilat njerëzimi është përshtatur gjatë 12 000 viteve të fundit. Periudha e stabilitetit të klimës së Tokës në të cilën shoqëritë tona kanë lulëzuar njihet si epoka e Holocenit. Duke filluar rreth 12 000 vjet më parë, ajo shënoi fundin e më shumë se 100 000 viteve të periudhave të alternuara akullnajore dhe ndërglaciale që panë temperaturën

e planetit të luhetat deri në 6°C.

Në fakt, shkeljet tona të nëntë kufijve planetarë kanë qenë aq të rënda sa gjeologët besojnë se ne kemi hyrë në një epokë të re në historinë e Tokës. Fillimi i Antropocenit - një periudhë e ndikuar nga njeriu që shkencëtarët thonë se filloi diku midis 10 000 dhe 70 vjet më parë - është shënuar nga rritje të shpejta, të shkaktuara nga njeriu në emetimet e gazrave serrë, ndryshim në shkallë të gjerë të përdorimit të tokës, humbje ekstreme të biodiversitetit, dhe konsumi masiv global dhe ndotja e shkaktuar nga teknologjia me avancim të shpejtë dhe një popullsi në rritje e Homo sapiens.

Paralajmërimet e hershme

Shkencëtarët tani po zbulojnë dritat e para paralajmëruese që ndezin në panelin e sistemit të Tokës, duke na thënë se njerëzimi tashmë po shtyn përtej hapësirës së sigurt të funksionimit të botës sonë për kufij të shumtë planetar dhe po i afrohet pikave të kthesës.

Një shembull: shkrirja e shtresave të akullit të Grenlandës dhe Antarktidës Perëndimore është

përsheptuar që nga fillimi i viteve 1990, duke sugjeruar se këto depozita kolosale akulli mund të kenë hyrë tani në një gjendje të re tërheqjeje të qëndrueshme dhe në përshkallëzim, pas shumë shekujsh stabiliteti. Në këto shtresa akulli tani të cenushme, ka ujë të mjaftueshëm

për të ngritur nivelin global të detit me më shumë se 65 metra.

Në mënyrë të ngjashme, akulli i detit Arktik po tërhiqet dhe shkencëtarët parashikojnë se rajoni mund të jetë kryesisht pa akull në verën e vitit 2035 - pa siguri se çfarë ndryshimesh ekstreme mund të sjellë kjo.

Shenja të tjera paralajmëruese të hershme që po i afrohem një pike kthese të ndryshimeve klimatike përfshijnë thatësitat gjithnjë e më të shpeshta dhe të rënda, valët e të nxehtit, stuhitë dhe ciklonet tropikale.

“Numri i fatkeqësive natyrore të lidhura me klimën po rritet me një ritëm alarmues, me ndikime të rëndësishme ekonomike dhe shëndetësore, veçanërisht për më të cenuarit”, - thotë Ana María Loboguerrero Rodríguez, kreu i Kërkimit të Politikave Globale për Programin Kërkimor CGIAR mbi Ndryshimet Klimatike.

Ka edhe shpresë

Ekspertët po bëjnë thirrje për një qasje transformuese, gjithpërfshirëse për të shmangur pikat e rrezikshme, duke e parë të gjithë Sistemin e Tokës si një pjesë të përbashkët globale, me njerëzit si kujdestarë. Natyra e ndërthurur e këtij kuadri kërkon zhvillimin e një qasjeje të re të qeverisjes në shkallë globale, rajonale dhe lokale.

Një kuadër i tillë është aleanca “Global Commons”, e cila bashkon më shumë se 50 OJQ ndërkombëtare, korporata shumëkombëshe dhe politikëbërës, për të promovuar miratimin e objektivave të bazuara në shkencë për të vepruar brenda kufijve planetarë.

Ky është një qëllim i frikshëm global. Por ka një kufi planetar, i pari që kuptuam se ishim në rrezik kalimi, që ofron shpresë: shterimi i shtresës së ozonit. Në vitin 1987, kombet e botës njohën urgjencën dhe vlefshmërinë e shkencës dhe përfaquan kërkesat politikisht detyruese të Protokollit të Montrealit. Ne u larguam nga buza, duke tkurrur vrimën e ozonit, e cila tani mund të shërohet deri në vitin 2050.

Nëse kombet mund të bashkohen për të trajtuar ndryshimet klimatike, humbjen e biodiversitetit dhe ndotjen, siç bënë për të adresuar kërcënimin ndaj shtresës së ozonit, atëherë ekziston mundësia që ne të mund të kthejmë tendencat aktuale dhe të kthejmë trajektoren e Tokës drejt një gjendjeje të qëndrueshme holocenike. Kjo mundësi po zbehet, por është një përpjekje që duhet të bëjmë absolutisht.

Njerëzimi duhet të kujtojë se paqja nuk është dhuratë e zotit për krijesat e tij, paqja është dhurata jonë për njëri-tjetrin

Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara (OKB) e ka shpallur 21 shtatorin si Ditën Ndërkombëtare të Paqes, si dedikim për forcimin e idealeve të paqes, mes vendeve dhe popujve të botës.

Dita Ndërkombëtare e Paqes është një ngjarje e posaçme dhe këtë herë shënon 69-vjetorin e Kambanës së Paqes, e cila çdo vit bie në këtë ditë.

Në vitin 1954, fëmijë nga 60 shtete i dhuruan OKB-së, monedha, të cilat shërbyen për të farkuar kabanën, e cila bie çdo vit, në nder të Ditës Ndërkombëtare të Paqes.

Për të folur në detaje për simbolin e Paqes, fillimisht duhet të bëjmë të njohur etimologjinë e kësaj fjale, e cila në dukje është shumë e thjeshtë, por ka një konotacion dhe kuptim të madh. Njeriu është në kërkim të vazhdueshëm të paqes në të gjitha fushat, në shoqëri, në shtëpi, për Kombin e tij etj.

Fjala "paqe" është një nga më të evokuarat në çdo gjuhë, flitet për paqen e brendshme, për paqen e punës, përdoret si sinonim i qetësisë. E megjithëse gjithmonë është shpallur se dëshira më e madhe e njeriut është të ketë paqe në botë, faktet dhe veprimet e tij tregojnë të kundërtën, duke shkaktuar luftë dhe dhunë. Ka shumë psikologë që vërtetojnë këtë fakt se njeriu gjithmonë ka kërkuar vetë-shkatërrimin e tij. Gjithashtu, luftërat janë kthyer në një biznes që lë përfitime të mëdha për të përfshirët. Fjala "Paqe" po përdoret gjithashtu si emër femëror.

E vërteta e simbolit të paqes?

Figurat e kafshëve dhe shpendëve, njerëzit shpesh i përdorin për të simbolizuar një diçka të veçantë dhe tani është bërë e zakonshme. Në kultura të ndryshme, macja e zezë simbolizon fat të keq vetëm se ka ngjyrë të zezë, bufi konsiderohet si shpend që ka inteligjencë vetëm pse ka sytë e mëdhenj dhe sheh natën dhe pëllumbi i bardhë simbolizon paqe, për shkak të ngjyrës?

Por, secila nga këto ka një shpjegim dhe histori të veçantë dhe nuk është çështje ngjyrash. Në përgjithësi zogjtë janë të privilegjuar pasi kanë një lidhje ndërmjet qiellit dhe tokës. Shpesh kemi parë se pas çdo gjesti human lirohen pëllumba të bardhë që të fluturojnë të lirë.

A e dini pse pikërisht ky shpend simbolizon paqen?

Pëllumbi si simbol i paqes ka mbetur që nga periudhat e hershme të krishterimit dhe paganizmit.

Sipas librit të shenjtë të krishterimit, Biblës, thuhet se toka ka kaluar në një sfidë të përmbysjes nga uji, kështu Noa, dërgoi pas përmbytjes një pëllumb të bardhë me synimin për të gjetur tokë të thatë. Pëllumbi u kthye pas pak kohe duke mbajtur në sqepin e tij një degë të njomë ulliri, shenjë që tregon se ujërat ishin tërhequr dhe se qetësia dhe paqja ishin kthyer në tokë.

Cili është kuptimi i pemës së ullirit?

Dega e ullirit ishte simboli i paqes dhe ky simbol përdorej si ofertë paqeje për ushtritë armike dhe ata që u mundën dhe kërkonin paqe, mbanin degë ulliri në duar....

Rrethi dhe tre vijat brenda tij

Ky lloj simboli i paqes u bë shumë i njohur për t'u përdorur si një zbulim kozmetik në byzylykë, gjerdan, piktuar në çanta, këmisha etj. Përdorimi i tij në përgjithësi bëhet nga

njerëz që identifikohen me lëvizjet mjedisore, kulturistët, lëvizjet e paqes, ndër të tjera.

Fillimisht lidhej me kryqin e përmbysur, duke i dhënë atij një konotacion satanik, derisa u lidh më shumë drejt një kuptimi të paqes. Disa të dhëna për origjinën e saj, thonë se është krijuar në Londër, në vitet 1958, nga Gerald Holton,

veçanërisht për t'u përdorur gjatë marshimit të parë për çarmatimin bërthamor.

Më vonë, lëvizjet kulturore dhe të paqes, si dhe të ashtuquajturit hipitë e viteve 1960, filluan ta përdorin atë si simbol në protestat paqësore. Në ditët e sotme, ajo ka adoptuar një kuptim të paqartë të paqes dhe dashurisë.

Flamuri i bardhë

Përdorimi i flamurit të bardhë si simbol i paqes u bë modë në filmat e luftës, ku në mes të aksionit dilte dikush duke valëvitur një flamur të bardhë, duke kërkuar rivendosjen e paqes.

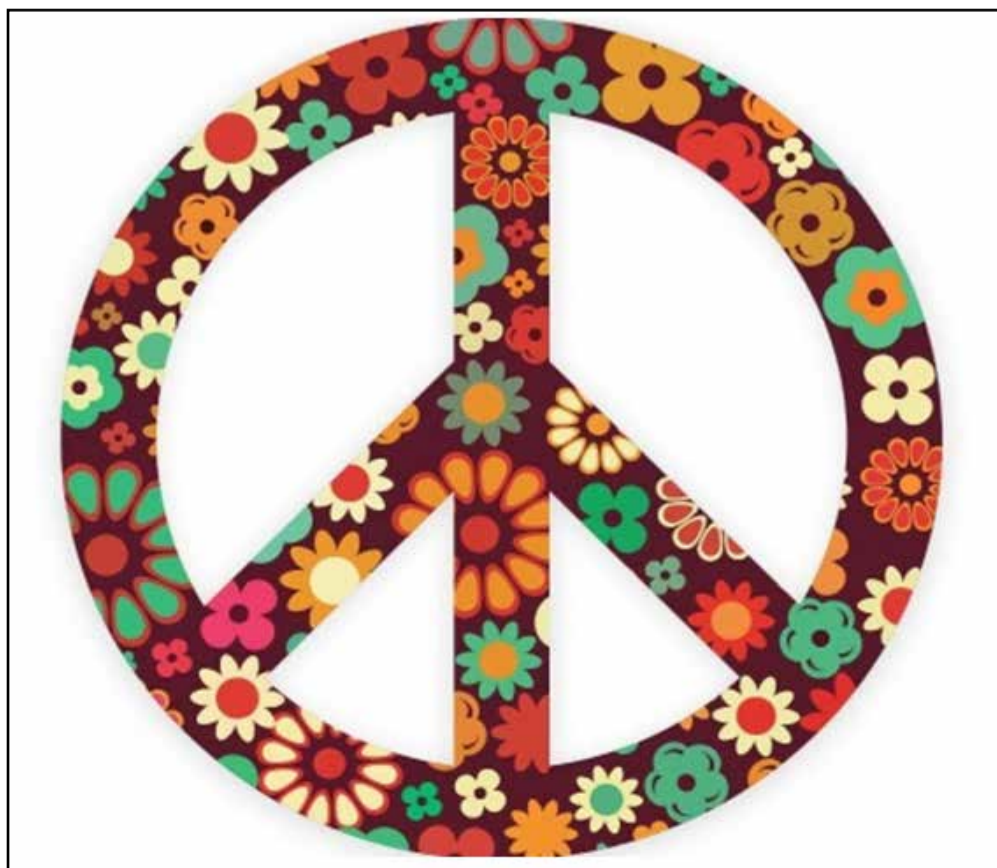
Megjithatë, kuptimi i paqes që përmban flamuri i bardhë, vjen nga koha e Luftërave Punike, e cila ndodhi midis viteve 218 dhe 201 p.e.s., ku shprehin dorëzimin e tyre dhe kërkojnë ndërprerjen e sulmet, një anije kartagjenase ngriti disa pëlhura të bardha dhe degë ulliri. Që nga ai moment dhe deri më sot, përdorimi i flamurit të bardhë ka shërbyer si shenjë dorëzimi nga një prej grupeve pjesëmarrëse në konflikt. Përveç kësaj, përdorimi i tij mbart në thelb dëshirën për të rivendosur paqen. Ndër përdorimet e tjera të flamurit të bardhë është armëpushimi për të negociuar me armikun dhe kërkesa për leje për të mund të udhëtojnë lirshëm nëpër territorin e armikut.

Ylberi i paqes

Përdorimi i ylberit si simbol i paqes u popullarizua në vitin 1961, kur u mbajt brenda një flamuri në një marshim paqeje nga Aldo Capitini, një personazh ilustrues nga vendi Lombard. Flamuri ylber i paqes përmban shtatë ngjyrat e kundërta, domethënë vjollcën ose vjollcën sipër dhe të kuqen poshtë.

Duart e bardha

Duart e shtrira, të lyera me ngjyrë të bardhë, duke treguar pjesën e pëllëmbës, u bënë simbol i paqes dhe një protestë në kundërshtim me dhunën që u ngrit veçanërisht kundër akteve të terrorizmit.

Prof. Asoc. Dr. Bernard Zotaj

Dr. Kujtim Çako, kontribut i çmuar në shkencën ekonomike të FA-së

Libër homazh për ushtarakët
 Libri i dr. Kujtim Çako, me objekt “Të drejta të pafituara”, është një homazh për brezin e ushtarakëve të FA-së, që i shërbyen mbrojtjes së Atdheut. Botimi i librit u kushtohet përpjekjeve demokratike për të fituar të drejtat e komunitetit të ushtarakëve të liruar dhe në pension nga Reforma në FA, nga viti 1991 dhe në vazhdim. Zëri i tyre është dëgjuar fuqishëm me anë të shoqatës “Aleanca Kombëtare e Ushtarakëve të Shqipërisë” (AKUSH), e cila luftoi dhe u kthye në një faktor të rëndësishëm të shoqërisë tonë demokratike.

Autori ngre shqetësimin se për thellimin e reformës ekonomike në Shqipëri, mundet të rekomandohen dhe propozime konkrete të përfshira në Kartën e Forumit Ekonomik të Akademisë së Shkencave të Shqipërisë të zhvilluar në vitin 2019. Ai thekson se e drejta e fituar me ligj për pensionin e parakohshëm dhe të pleqërisë duhet të zbatohet kur baza ligjore është e plotë dhe e saktë.

Gjerësisht autori ndalet në kufizimet për llogaritjen e pensioneve në pajtim me kontributet. Autori me guxim shprehet se ka ardhur koha që të vendoset me ligj edhe “Statusi i Veteranit të FA-së” për të gjithë ushtarakët me moshë nga 70 vjeç e lart dhe të ushtarakëve aktivë që janë në misionet paqeruajtëse jashtë vendit, për një kohë jo më pak se 3 muaj, etj.

Autori në libër ka bërë një analizë shumë dimensionale, juridike, ekonomike, financiare dhe sociale. Ai ka kryer metodën e ballafaqim-krahasimit me të drejtat dhe liritë themelore të ushtarakëve. Mbi bazën e ligjit për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, ai ka vendosur në qendër ushtarakun i cili në jetë kryen detyra fisnike, të vështira dhe të rrezikshme, sepse zbaton me korrektësi betimin ushtarak për të dhënë jetën për Atdheun.

Vendi dhe roli i AKUSH-it

Libri “Të drejta të pafituara” ka një trajtim institucional, në qendër të librit gjendet Shoqata AKUSH. Për të gjitha ngjarjet, faktet dhe shifrat ka analiza të qarta juridike, ekonomike, financiare dhe sociale për të drejtat dhe liritë themelore të ushtarakëve në pension dhe të liruar nga reforma në FA pas ndryshimit të sistemit politik dhe të tranzicionit në Shqipëri.

Në libër pasqyrohet një punë sistematike shumë e gjatë e një periudhe rreth 10-vjeçare, ku paraqiten mjaft materiale e shkresa të dërguara në institucionet shtetërore për të drejtat e ushtarakëve shqiptarë. E veçanta qëndron se në libër shprehet qartë ecuria e procesit të njohjes së problemeve ligjore ekonomike, ndikimet dhe pasojat e shkeljeve ligjore në jetën e çdo ushtaraku. Libri ka vlera historike sepse është një punim i nivelit shkencor, ku trajtohet gjerësisht një periudhë e rëndësishme e transformimit historik të Ushtrisë Shqiptare, në ndryshimet e vështira dhe komplekse të shtetit shqiptar. Autori me shumë korrektësi ka bërë evidentimin e përpjekjeve të bëra nga ushtarakët shqiptarë në fitimin e drejtave të tyre ligjore, ku iu janë bërë padrejtësi në dëm të këtij komuniteti fisnik dhe besnik të popullit dhe të Atdheut.

Vlerat shkencore të librit dalin dhe në analizat e ballafaqimet me dokumente të kohës, nga më të ndryshmet që mund t’i bëjë dhe t’i paraqesë vetëm një studiues dhe shkencëtar në fushën e profesionit siç është dr. Kujtim Çako.

Vlera e librit është në përdorim, pasi shpjegohet dhe zërthehet me dokumente e fakte, me shembuj konkretë në kërkim dhe për të mbrojtur të drejtat e secilit ushtarak. Ky libër është dhe një manual dhe udhëzues për ushtarakët, pasi paraqet teori dhe praktikë të mjaft gjyqeve të bëra në vite për të fituar të drejtat. Ky është një libër që përmban vlera morale dhe shoqërore për ushtarakët. Autori ka ditur që çdo problem e shqetësim të tyre ta trajtojë me respekt, me dashuri dhe përkushtim ndaj detyrës që ka ushtria për të kryer misionin e lartë, mbrojtjen e Atdheut. Në libër gjenden dhe vështirësitë që përballon ushtaraku, duke sakrifikuar të drejtat dhe liritë themelore si njeri, por dhe familja, për të kryer detyrën dhe shërbimin ushtarak. Autori gjerësisht trajton se profesionin e ushtarakut është i veçantë që kërkon të betohesh për të dhënë jetën për mbrojtjen e popullit dhe të Atdheut.

Libri zërthen nga ana juridike ligjet dhe konkretizon si duhen zbatuar në praktikë. Autori evidenton shkelje, por tregon si duhet vepruar nga ushtarakët për të fituar të drejtat e fituara me ligj. Autori ka qenë bashkautor dhe drejtues i grupit hartues të ligjit të parë për Statusin e Ushtarakut në vitin 1991, ku ka bërë dhe mbrojtjen e tij në Parlamentin e parë pluralist. Ligji i rezistoi kohës me dispozita ligjore, u përmirësua me ligjin për Statusin e Ushtarakut në vitin 2004. Autori edhe kohët e fundit ka punuar për disa shtesa e ndryshime në ligjin për Statusin e Ushtarakut të vitit 2004 etj.

Kujtim Çako ka një periudhë mbi 10-vjeçare që drejton Shoqatën AKUSH, e krijuar si domosdoshmëri për të forcuar përpjekjet dhe unifikuar ushtarakët në luftën për të fituar të drejtat e fituara. Libri ka bazë institucionin dhe trajtimin institucional të problemeve, ka në qendër shoqatën AKUSH. Autori ka shfrytëzuar një literaturë të mjaftueshme dhe të rëndësishme si studime të AKUSH, analiza shkencore të ngjarjeve, fakteve dhe dokumenteve. Të gjithë kapitujt dhe çështjet janë trajtuar me kompetencë profesionale dhe shkencore. Autori nëpërmjet mjaft burimeve të mjaftueshme shqiptare dhe të

Europës Perëndimore, me fakte, argumente dhe analiza ka nxjerrë përfundime dhe ka bërë propozime për rregullimin juridik dhe financiar të situatës për ushtarakët dhe familjet e tyre. Me korrektësi dhe përgjegjësi, me seriozitet ky është një punim shkencor, ku janë mbrojtur interesat e ushtarakëve dhe të familjes së madhe të ushtarakut shqiptar. Autori gjatë gjithë librit ka si objekt madhor të analizës se “e drejta e fituar është e drejta themelore për të jetuar dhe nuk mund të parashkruhet në një shtet të së drejtës”.

Libri është një punim origjinal dhe mbi të gjitha mundet të konsiderohet me autorësi masive të një komuniteti me karakter dhe mbrojtjeje institucionale të Shoqatës AKUSH. Në rrafshin e të drejtave dhe lirive themelore të ushtarakëve, në kuadrin e trajtimit të së drejtës është gërshetuar përvoja shqiptare me atë të vendeve të huaja si “Magna Karta”, udhëzime të NATO-s, BE-së, OSBE-ODIR-it dhe Euromil-it.

Libri “Të drejta të pafituara” është botuar nën kujdesin e

institucionit “Aleanca Kombëtare e Ushtarakëve të Shqipërisë dhe ka për autor dr. Kujtim Çako gjeneralmajor (R). Ai është konsultuar me kol. (R) Nevruz Sako, bashkëpunëtor shkencor, përkthyes në anglisht dhe sekretar i Përgjithshëm AKUSH; Bajram Mana gjeneral në pension; Agim Binaj, prof. dr. redaktor shkencor; Bashkim Asllanaj, avokat, kol. (R), bashkëpunëtor shkencor, jurist; Kadri Muka, kol (R), bashkëpunëtor shkencor dhe Luan B. Ziflo, N/kol. (R), redaktor dhe korrektor.

Libri është një kontribut i çmuar për të gjithë ushtarakët shqiptarë, është një prurje e re dhe e meriton të studiohet në Akademinë e Forcave të Armatosura dhe të shërbejë si një tekst plotësues për liritë dhe të drejtat themelore të ushtarakut.

Njohje me autorin Kujtim Çako

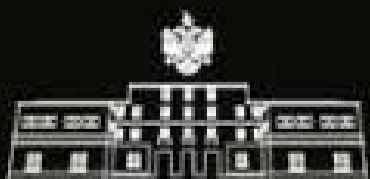
Kujtim Çako lindi në Tepelenë, në vitin 1948. Pas përfundimit të shkollës 7-vjeçare në Tepelenë ka kryer Shkollën Ushtarake “Skënderbej”, në Tiranë, në vitet 1963-1967, më tej Fakultetin e Ekonomisë në UT në vitet 1967-1971. Në vitin 1985 mbrojtëti në Akademinë e Mbrojtjes doktoratën me temë: “Probleme të rritjes së efektivitetit ekonomik në shfrytëzimin racional të makinerive e të riparimit në industrinë mekanike të ushtrisë”. Shërbeu me detyra të ndryshme në Ministrinë e Mbrojtjes si specialist, kryespecialist, zëvendës drejtor e drejtor i Drejtorisë së Plan-Financës në vitet 1971-1987, zëvendësministër i Mbrojtjes për sektorin ekonomik-financiar të ushtrisë në vitet 1987-1991. Ai është autor i studimeve: “Planifikimi ekonomik-financiar në njësitë dhe repartet e ushtrisë”, “Për qarkullimin me pagesë të vlerave materiale brenda ushtrisë”, “Fuqia e treguesit të koston në fushën e investimeve mbrojtëse” në vitet 197-1986 etj. Ka botuar librat “Kontabiliteti buxhetor në njësi, reparte dhe institucione ushtarake” 1988, “Kontroll-revizioni ekonomik dhe financiar në ushtri” 1989, “Fjalori i termave të shërbimeve të Prapavijës (Logjistike) shqip-anglisht-rusisht”, botim i Akademisë Ushtarake, Tiranë 1987, “Fjalori shqip-shqip”, autor për disa terma ushtarake, botim i Akademisë së Shkencave, Tiranë 1981, “Bursa dhe fitimi për të gjithë” në vitin 2005, si dhe bashkautor në “Fjalorin e termave të shërbimit të prapavijës” në vitin 2022. Është autor dhe bashkautor për disa tekste mësimore në shkencën ekonomike e financiare për Shkollën e Lartë të Bashkuar të Oficerëve. Ai ka qenë pjesëmarrës aktiv në studime dhe aktivitete shkencore si dhe udhëheqës shkencor dhe oponent për mjaft kuadro ushtarake të FA-së në mbrojtje të gradave shkencore.

Ka botuar në organet e shtypit ushtarak artikuj e analiza të ndryshme financiare. Mban gradën ushtarake “gjeneralmajor” në rezervë. Mban dekorata të shërbimit ushtarak.

ATDHEU NDERI DETYRA

PROJEKTO
TË ARDHMEN TËNDE.
BËHU LIDER I SË ARDHMES,
ME NJË KARRIERË TË SIGURTË.

REPUBLIKA E SHQIPËRIE
MINISTRIA E MBROJTJES

INFORMOHU

www.afa.mil.al/njofitime

Akademia e Forcave të Armatosura

Adresa: Rruga e Dibrës, Tiranë

Telefon. +355684080461

e-mail: info.afa@aaf.mil.al